

BEASAINGO PAPERAK

27 ZKIA.

Beasaingo
Udalaren
aldizkaria
2019ko urria

José Zufiaurre Goya

BASERRITARREN IRAGANEKO LAN EGUTEGIA

BASERRITARREN IRAGANEKO LAN EGUTEGIA

José Zufiaurre Goya

Beasaingo Udala

Baserritarren iraganeko lan egutegia

José Zufiaurre Goya.

Beasaingo Udala, 2019

132 or.: (Beasaingo paperak, 27)

Testua euskaraz

L.G.: SS-973-2019

ISBN.: Exentu

Egileak: José Zufiaurre Goya

L.G.: SS-973-2019

ISBN.: Exentu

Fotokonposaketa eta inprimaketa: antza komunikazio grafikoa. Lasarte-Oria

AURKIBIDEA

Aurkezpena.....	5
Sarrera.....	7
Herria.....	9
Erdigunea eta auzoak.....	13
Baserrien eraikuntza.....	19
Gelak, altzariak eta tresnak.....	25
Ura eta iturriak.....	29
Labea.....	31
Ukuilua eta ganaduak.....	35
Oiloak eta oilategiak.....	39
Erleak.....	43
Eguneroko lanak eta bizimodua.....	45
Pertsona eta ohe-jantziak.....	51
Ereintzarako lurra prestatu eta eguneroko lanak.....	55
Garaian garaiko lanak eta ospakizunak.....	61
Garai gabeko lanak eta eginkizunak.....	85
Herriko festak eta erromeriak.....	87
Herriko feriak.....	93
Garai berriak.....	97
Baserrien gaurko egoera.....	111

AURKEZPENA

Beasaingo Paperak bildumaren hogeita zazpigarren ale honek irakurle, gure izate eta nortasunaren erraiekin bat egitera ekarri gaitu. Beasain industriaren baitan hazi, handitu eta sendotu den herria bada ere, ezin dugu ahaztu bere lurrari eta honek emandakoari esker bizi eta iraun duela mendeetan. Are gehiago, industrializazioa Beasainen ernatu zela 150 urte besterik bete ez direnean pentsa ezazue aurretik zein zen bertakoen bizi-iturria.

Itsasertzekoak ez garela jakinik, beasaindarron sena baserria eta lurra ziren eta dira. Horregatik gure izate, nortasun eta ondarea horren baitan eraiki eta oinarritzen dira. Gure ondarea zaindu eta aitortzen dugun bakoitzean gure nortasuna berreskuratzen dugu. Komeni da nondik gatozen oroitzea, nora iritsi garen eta non gauden onartu eta balioa emateko.

Egileak egin duen lan mardul eta osatu honi esker beasaindarrok badugu eskuartean aipatutako ondare horren bilduma. Gure arbasoen bizibidearen lekukoak. Baserria bizitoki, babesleku eta zutabe nagusia izan da eta honen inguruan biltzen ziren egunerokoa aurrera atera eta bizi iraupenerako tresnak, baliabideak eta lanaz aparte usadio zahar eta ohiturak. Gaur egun horietako asko galduak, baina nahiz eta garapenak aldaketak ekarri antzinakoa-ren aztarna izaten jarraitzen dutenak. Ahanzturak eragindako hutsune hori betetzera dator beraz Beasaingo Paperen ale hau.

Ez diezaioGUN beraz memoriari uko egin. Jasota gera bedi guztion oroimenerako hitzetan eta irudietan. Eta kaletarrak garenok jarri dezagula balioan gure aurrekoen bizibidea eta bizimodua. Belaunaldi berrientzat bereziki ikasbide eta adibide izan dadila liburuki hau eta nola ez jakinduria aberasteko.

Guk gure aldetik aitortza eta balioa ematen jarraituko dugu baserritarrei eta baserrietako lurrari etekina ateratzen jarraitzen dutenei eta argitalpen hau izan dadila horren adibide. Asmo hori bete asmoz dira indarrean jarraitzen duen asteroko baserritarren ohiko azoka eta hileko lehen larunbateko berezia eta auzoetakoa nahiz jaietan egiten direnak. Bertan erosi eta parte hartzera gonbidatzen zaitut.

Horri eutsiz, irakurketa eta hausnarketarako balio beza Beasaingo baserritarren iragane-ko lan eta ohiturei buruzko lan honek.

Irakurketa on!

AITOR ALDASORO ITURBE
Beasainen, 2019ko abuztua

SARRERA

Aspalditik nenbilen gai honi heltzeko gogoarekin, baina banekien lan oso astuna izango nuela, eta halaxe izan da.

Eta hori, orain dela berrogei urte, nire maisua izan zen José Migel Barandiaran Jaunarekin lanean hasi nintzenean, Beasaingo baserritar batzuei, haren galdekizunaren galderak eginenez, gai honi buruz fitxa pila galanta beteta neuzkanik.

Haiek izan ez banitu ezingo nuen gaur lan hau argitaratu. Berrogei urte hauetan gure baserrietan ere gauzak asko aldatu baitira. Adibide pare bat bakarrik. Zenbat baserritan hiltzen dute urtero gaur egun txerria? Eta zenbatetan ateratzen dituzte txitak, oilalokari etxeke arrautzak ipinita?

Eta horrela beste gauza asko eta asko. Artasoro txiki batzuk ikusten dira batzuetan, baina Beasaingo eta inguruko herrietako soroetan noiztik ez dugu garirik ikusi?

Aurreko horiek gure baserrietako lau lan oso garrantzitsu ziren, eta esan liteke ia desagertuta daudela.

Ez dezala inork uste honekin baserritarrak kritikatzeko ari naizenik, ezta gutxiagorik ere. Aita eta Ama baserrikoak izanik, gure opor guztietan baserrian hazitakoa naiz, eta soberan ezagutzen ditut orduko baserritarren nekeak eta estutasunak.

Eskerrak gauzak aldatu egin direnik, eta gaur beren lana zerbait samurtu den, bestela baserri gehienak hutsik egongo lirateke garai honetan.

Badakit liburu honetan azaltzen ditudan lanak asko eta handiak izateaz gain, batek baino gehiagok esango duela hau, hura eta bestea ez ditudala ipini. Berrogei eta hamar urte hauetan niri ere gauzak ahaztu egin zaizkit, eta fitxetan jasota neuzkanak jarri ahal izan ditut bakarrik.

Baita ere, nire bizitzan baserriko lanei eta gauzei argazkiak ateratzeko izan dudana zaletasunak, fitxak osatzeko asko lagundu dit. Horregatik, irakurleak, baserriko lanekin zerikusia daukaten ia berrehun argazki aurkituko ditu liburuan, nahiz 50 nireak ez izan, eta egileak ez ezagutu.

Lanen ordenari buruz, hilabeteen hurrenkerari jarraituz jartzen saiatu naiz, baina ezberdintasun batzuk ikusiko dituzue. Adibidez, baserri batzuetan txitak ia negua hastera zihola ateratzen zituzten, eta beste batzuetan berriz udaberrian.

Ezin ditut ahaztu lan hau egiteko Beasaingo Udaleko Kultura Saileko langileak eta margolaritzaren inguruan dabilzan askok eman didaten laguntza. Beraz, mila esker denoi.

Beno adierazpen hauek denak egin ondoren, has nadin orain dela ehun eta berrogeita hamar bat urte bitartean, baserrietan bizi zirenek egiten zituzten lan batzuk nola burutzen zituzten adierazten. Ulertzeko moduan itxuran azaltzen asmatuko ote dut.

EGILEA

Herria

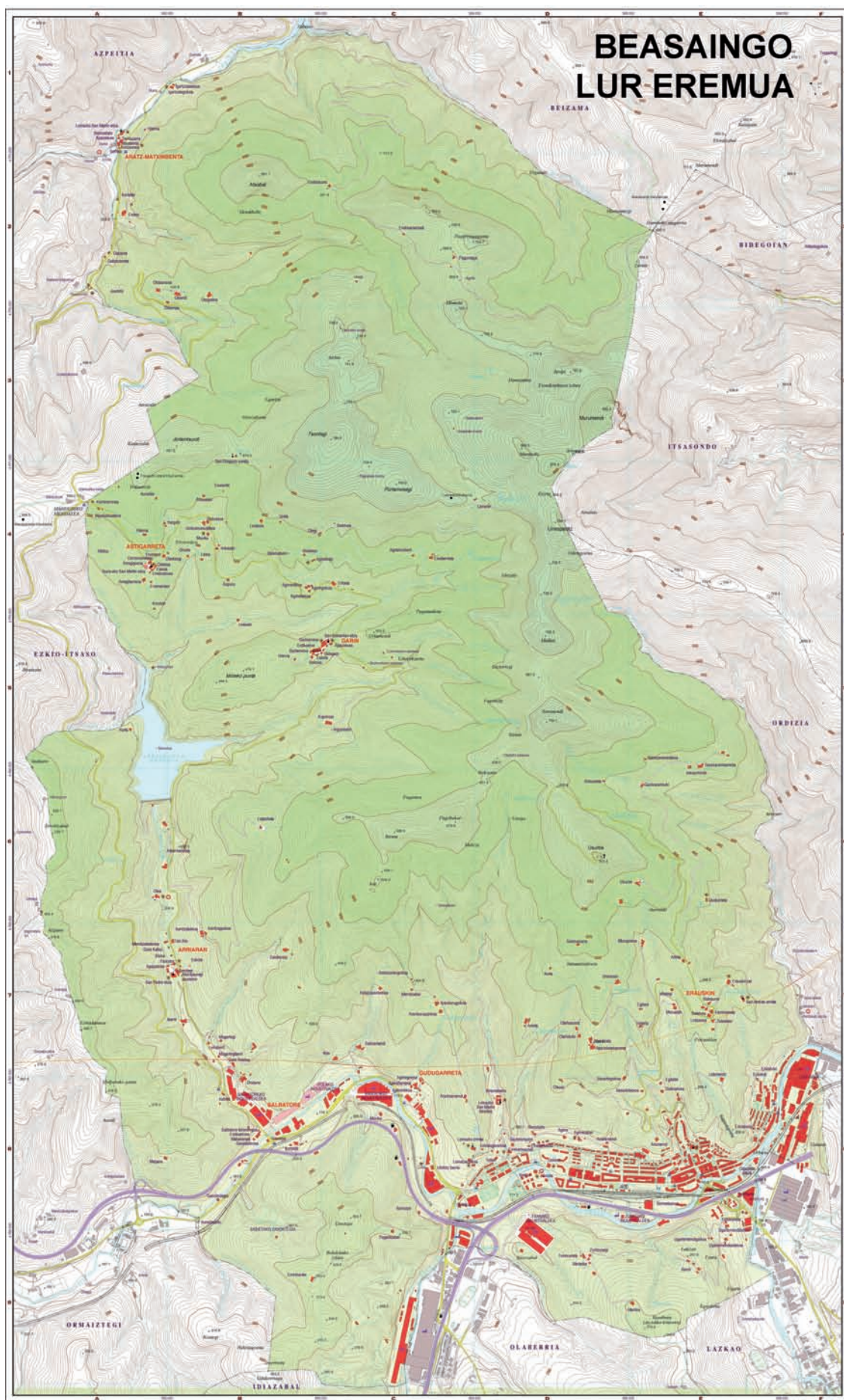
Beasain 1912

Beasaingo herria aspaldikoa dela garbi dago, nahiz eta Oria ibaiak zeharkatzen duen bailara eder honetan, bertara iritsi ziren lehenbiziko euskaldunak, beren etxez osatutako multzoa, noiz osatu zuten jakitea ezinezkoa izan, eta 1615ean Udalerri izendatua izan zelarik.

Beste zalantza bat bere izenaren esanahia jakitea izango litzake. Eta honi buruz irakurri dudana, nire ustez, teoria jakintsuena 1994ko Beasain Jaietan urtekariaren 30. orrialdean aurkitzen da. Urte askotan gure bizilaguna eta gure baserritarren abereen zaindaria izan, eta euskararen ikasle handia izan zen Juan Dorronsoro Zeberio jaunak idatzia.

Jaun ospetsu hau, albaiteroa izateaz gain, Euskara zale amorratua zen, eta bere kasa ikasketa sakonak eginak zituen. Eta behin egunkari batean bakarren batek gai honi buruz idatzi zuena irakurri ondoren idatzi zuen goian aipatu dudana bere iritzi interesgarria.

Belar eta *beraz* izenek eta *haran* eta *harainek* toponimian gauza bera adierazten badute, mendia utzi eta leku lasaiagoen bila etorri zirenek Berazarain deituko omen zioten tokiari. Eta beste izen askotan gertatu den bezala, hizkiak aldatuz, Berasarainetik Beasain geldituko omen zen.

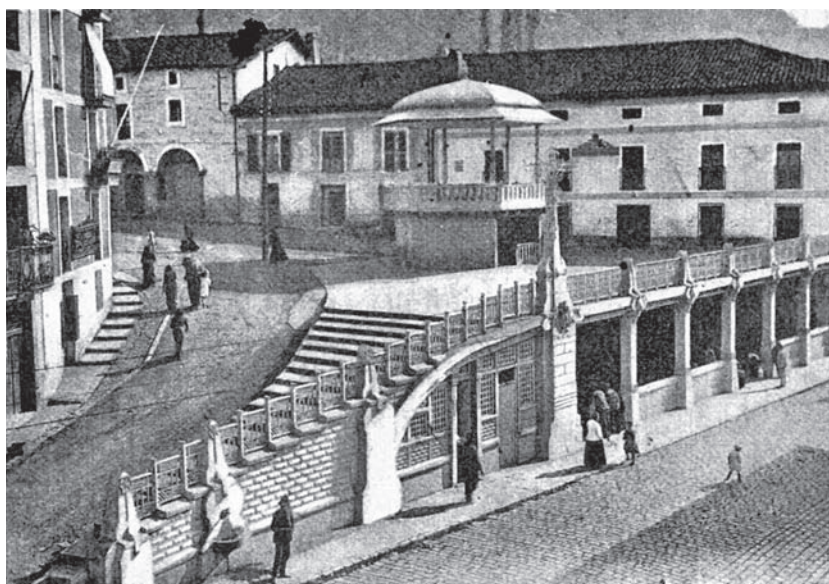

Teoria honen adibide asko ditugu Beasainen bertan ere. Huntzarain izango zen etxeari “Untsain” edo “Untsin” deitzen diogu. Eta horrela beste asko. 10. orrialdean ikusten dugun argazki bertan azaltzen dira Aranezar, Arangoiti, Arantxiki eta Aranberri izenekin ezagutu ditugun etxeak.

Goiko argazkian, beasainmendi esanda ezagutu dugun Usurbeko magala ikus daiteke, eta bertan kokatuta dauden baserriak. Baina Beasainek, bere lur eremuetan, 160 baserri baino gehiago ditu.

Erdigunea eta auzoak

Aurreko atalean ikusten da Beasaingo lur eremuak duen luzera eta zabalera, bere 2.999 hektareatan.

Bi argazki hauetan ikusten ditugu, lehenengoan 1924. urtearen aurreko udaletxe zaharra, bere aurreko plaza, eta baserritarrek beren azokak egiteko plaza-pea. Eta bigarrenean 1910. urteko udaletxe muturra, orduko azoka plaza edo estalpea eta kale Nagusia.

Herriguneaz gain, Beasainek bi auzo nagusi betidanik izan ditu, bere eliza, kanposantu, eskola eta bentarekin. Garin izenekoa maparen erdialdean azaltzen dena, eta Aratz-Matxinbenta goiko muturraren ezker aldean.

Azken auzo honek bere baserriak lau herri-herri kokatuak dauzka, Azpeitia, Beasain, Ezkio eta Itsaso, baina gehienak Beasaingo lurretan daude, eta Loinazko San Martín beasaingar martiriaren izenpean dagoen eliza, eskola, benta, kanposantua eta pilotalekua ere gure herriko lurretan daude.

Eta beste hiru argazkietan ikusten direnak, geroago auzokidetu ziren Gudugarretako, Arriarango eta Astigarretako auzokoenak dira.

Gudugarreta udalerri izateari utzi eta 1.898. urtean Beasainen auzo bihurtu zen.

Arriaran, Itsasoren auzokide izan ondoren, 1927an banandu eta Beasaingo auzo egin zen.

Eta Astigarreta, berriz, 1928ko azkeneko egunean egin zen Beasaingo auzo.

Herri auzo hauetaz gain, badira beste hiru, auzo izenarekin ezagutzen direnak, Erauskin, Salbatore eta Lazkaibar, eta garai batean dena baserri zirenak. Hurrengo orrialdean argazkiak ikusi ahal ditugu.

Berezitasuna eta ospe handia izan zuen beste auzo bat Igartza izenekoa izan zen. Herriko jaun-
txoaren jauregia, errota, zeharrola, dolarea, erre-
mentaria, zapataria eta usategia bertan zeuden.

Baserritarrei artoa eta garia errotan ehotzeaz
gain, meatzetatik ekarritako mea urtuz zeharro-
lan lortzen zuten burdinarekin, errementariak
laiak, gurpilak eta beste tresna batzuk egiten
zizkien.

Nahiz eta beheko argazki honen muntaia
gaur egungoa izan, balio dezake.

Ibaian gorago zegoen presatik ura kanalean
ekarrita, aldaparoan biltzen zen errota eta zeha-
rrola abian jartzeko.

Errotan, ur-zurrusta irekiz errotapeko turtu-
kiak jirarazten dira eta, bere zutikako ardatzak
errotako bi harrien gaineko errotarria biraka jar-
tzen du. Eta bere erdiko zuloan toberatik aleak
botaz, bi harrien artean ehota, irina lortzen da.

Eta baserritarrek errotariari bere lanaren or-
dainsaria den makila eman ondoren, etxerako
ere arto-irina eta gari-rina izaten zituzten.

Baserrien eraikuntza

Beasain tartean zelarik, Goierriko herriek, 1615. urtean udalerrri izendapena lortu zutenean, beren lur eremuetan zeuden baserrien eta beren lurren jabetza galdu zuten. Izendapen hura Espainiako erregeari, erruz ordaindu behar izan baitzioten.

Biztanle bakoitzeko garai hartako 25 dukat ordaintzera behartu zituzten.

Eta horretarako herriarenak ziren lur eremu osoak, bertan eraikita zeuden baserri eta guzti, saldu egin behar izan zituzten, merke asko, jauntxoek eta aberatsek erosi ahal izan zituztelarik.

Horregatik ezagutu ditugu hainbeste baserriar beren etxe eta lurretako maizter, nahiz eta gaur egun gehienek erosita bereganatu dituzten.

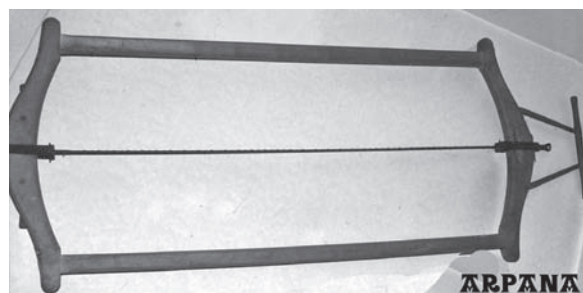
Baina aurreko gertakizun honek ez zuen zerikusi handirik izan baserriak eraikitzeke moduarekin.

Herriko martxa zuzentzen zuen agureen batzarrak, ezkondu eta familia osatzeko etxea egin nahi zutenei baimena eman eta lur eremua izendatu ondoren, baserriarrak berak eraikitzen zuen baserria. Eta gainera, gehienetan bi gazteren artean bi bizitzako etxea eraikitzen zuten. Ikus ditzagun baserria eraikitzeke lanak.

Lehenbiziko solairuraino etxearen perimetro osoa, lurrez eta karez masa egin, eta harritzko horma sendoekin jasotzen zen, ate eta leihoentzat hutsuneak utziz.

Beheko solairuan egoten ziren sukaldea, gelaren bat, txerritegia, ukuilua eta simaur tokiko paretak. Barruko hormak mehegoak izaten ziren, hurritz adarrekin egin eta orez estalita, nahiz eta oholez egindako paretak ere, baserri zahar batzuetan ezagutu ditugun.

Handik gora, lehenbiziko solairuko, ganbarako, teilatuko eta etxe osoko zurajea egurrezkoa izaten zen. Beraz, zutabe, habe, zapata, gapirio, zoru, lata eta gainerako guztiak, eraikinaren inguruan prestatzen ziren zerrategian, arpanarekin zerratu eta landu behar izaten ziren.

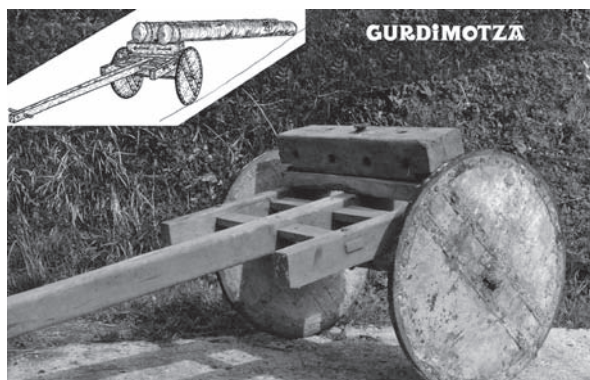
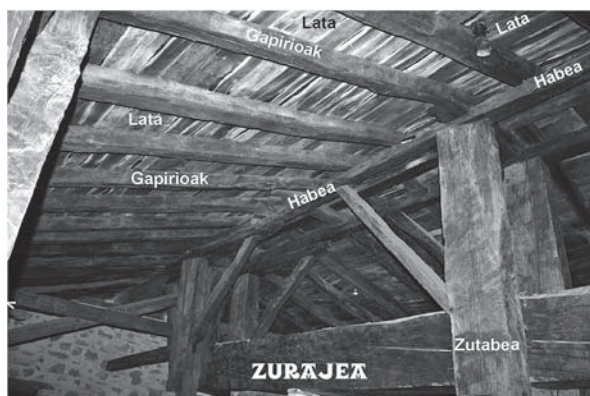
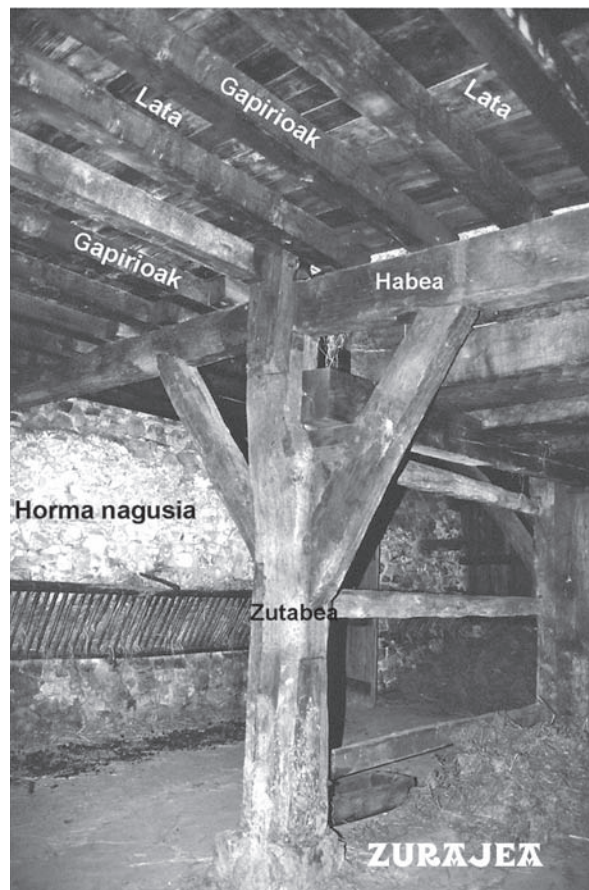
Goiko argazkian ikusten dugun Arpana, erdian ia bi metro luzeko zerra zuen egurrezko bastidorea zen.

Zerrategiak berriz, bi eratakoak izaten ziren, Tranpaleko zerrategia eta Zuloko zerrategia. Baserria eraiki behar zen lur-eremuaren arabera prestatzen ziren.

Tranpalekoa ezkerreko argazkian ikusten dugu eta, lur-eremua zelaia ez zenean, botatako zuhaitzen enborrak gurdi motzarekin ekarri eta etxea egin behar zen inguruan pilatzen zirenez, pendizaren kontra tranpala jarritz, enborrak zerratzeko, biratuz bere gainean jartzen ziren.

Zulokoa, berriz, eskuineko argazkian ikusten da, eta hau lur-eremua laua zenean prestatzen zen, enborrak bere inguruan zeudelarik.

Baserri bat eraikitzeke egur asko behar izaten zen. Horregatik aurretik basoan zuhaitz

TRANPALEKO ZERRATEGIA**ZULOKO ZERRATEGIA****GURDIMOTZA****ZURAJEA****ZURAJEA**

asko bota, adarrak soildu eta enborrak, hurrengo orrian ikusten den gurdi motzarekin ekarri behar izaten ziren.

Gero zerrategiko lana oso astuna eta luzea izaten zen, goian aipatu ditugun zurajerako elementu guztiak zerratu behar baitziren.

Zerrategian enborra jarri eta bere azpian gizon bat edo bi jartzen ziren, eta enborraren gainean bat. Azpikoak arpanari tira eginez

egurra zerratzen zuen, eta gainekoak, berriz, arpana goraka altxatuz, enborrean marraztuta zegoen lerrotik gidatzen zuen. Eta horrela enborrari zutabe, habe, gapirio edo ohol guztiak ebaki arte.

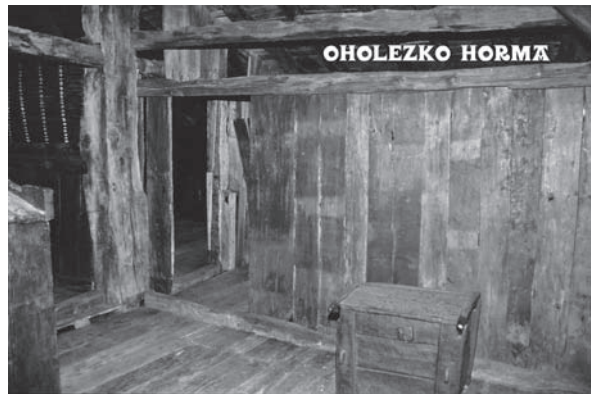
Baziren zerrategiak prestatu eta bertako lanak egiteko, bi edo hiru lagunek osatzen ziztuzten koadrilak.

HURRITZ ADARREZKO HORMA

Lehen esan dugun bezala, etxe barruko beheko solairuko hormak hurritz adarrekin edo oholekin egindakoak izaten ziren, eta goiko argazkian ikus ditzakegu.

Hurritz makilekin egiteko, metro erdiro edo, zutabe estuak zutik ipintzen ziren, eta euren artean hurritz adarrak zeharkatzen ziren. Eta horma behetik goraino osatzen zenean, gainetik hondarrez eta karez egindako orearekin estaltzen zen, gero karearekin zurutuz txukuntzeko.

OHOLEZKO HORMA

Oholezko hormak berriz, bere oinean jartzen ziren, eta denboraz ilundu egiten ziren.

Baserri batzuk lur pendizetan eraikitzen ziren, beste batzuk berriz lur zelaietan. Denek behar zuten gurdiarentzat ganbarako sarrera.

Pendizekoak, etxearen atzean lurretik ganbarara harriekin betelana egin eta izaten zuten. Zelaietakoek, berriz, harrizko betelana, lurretik ganbarako aterainoko aldapatik izaten zuten.

AGIRREZABAL

AGIRRE

LOINATZAZPIKOA

MUXIKA

Aurreko orrian ikusten diren Beasaingo lau baserri hauek, lehenbiziko solairutik gora egurrezko zurajearekin nola egiten zituzten erakusten digute, gero zuraje tarteak harri hormaz edo oholez itxita.

Gero teilaturaino harrizko hormekin egiten hasi ziren, kanpoko zurajerik edo oholik gabe, nahiz eta barruko hormak berdintsuak izan.

Urte asko geroago hasi ziren lurretik ganbararaino harriz edo adreiluz egindako hormekin gela guztien itxiturak egiten.

Eskuineko argazkian ikusten dugun bezala, logelak ere gehitu egin zituzten eta, argi gehiago izatearren leihoak ere handiagoak egiten hasi ziren.

Gure baserritarren kulturen eta ohituretan, etxearen, etxekoaren eta soroetako babes oso garrantzitsua izan da, bai mitologiaren eta erlijioaren aldetik.

Eta gai hau Erramu eguneko elizkizunak eta ohiturak aipatzerakoan sakonago ikusiko dugun arren, azpiko argazki honetan etxeko ate nagusia ikustean, bertan azaltzen dira babes horien ezauzgarriak.

Bi eguzki-lore eta lau egurrezko gurutze daukete. Eta hauek dira beste batzuen artean, aspaldiko ohituraz, etxea babesteko gure baserrietan erabili diren ikurrak. Nahiz eta gaur egun ez jakin arrazoi zehatzik, etxea babesteko urtero jartzen ziren atean menditik ekartzen ziren eguzki-lore bat edo bi.

Baserri berri baten teilatua bukatzean, erramu adar bat ipini ohi zen gailurrean, eta baserriaren jabeak eraikuntza lanetan jardun zutenei "trapa-la" izeneko afaria ematen zien.

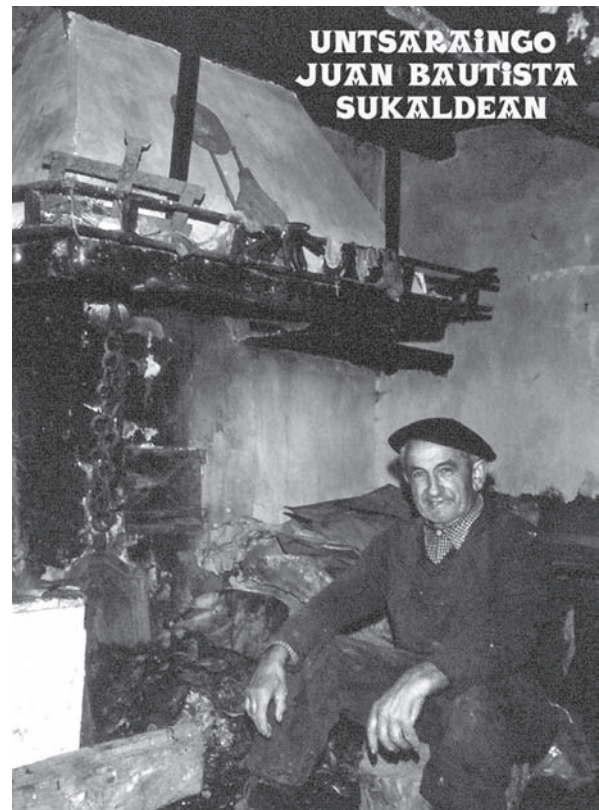
Etxea bukatzean, berriz, apaiza ekartzen zen bedeinkatzera, eta egun hartan familian bazkari berezia egiten zen.

Gelak, altzariak,
eta tresnak

Baserriko gela nagusia sukaldea zen. Bertan biltzen zen familia egunero, eta ez bakarrik otorduak egiteko, baita arrosarioa errezatzeko, artaburuak edo indaba lekak aletzeko edo, beheko suaren inguruan, gaztaina erreak janez neguko hotzak ateratzeko.

Argazkietan ikusten ditugun bi sukalde hauetan, bertan behar ziren tresnak ikusten dira. Bien artean ikusten dira su-atzeko txapa, taloburnia, hauspoa, lapikoa, pertza, talo-mantenua, eta abar.

Altamira baserriko sukaldea 1930ean. Erramona, Agustin, Dolores eta Joxemari.

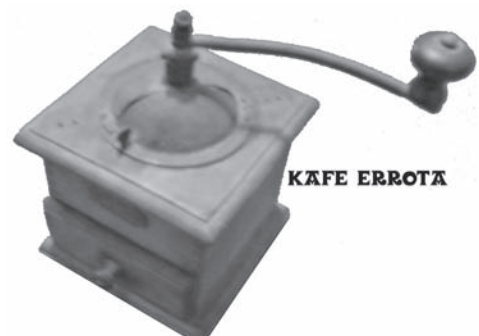
Sukaldeko beste tresna batzuk ere ikus ditzakegu goiko argazkian. Hala nola, esnea egosteko pertza, aleak neurtzeko anega erdi-koa eta lakaria, pitxarra, umeak ibiltzen ikas-teko taka-taka, kafe errota eta argia egiteko kriseilua eta farola.

Argiteria aipatuz, kriseilua gantza errez zebilena zen. Mokodun kazolatxo txiki horretan gantza urtuta jarri eta ehunezko zati luzeka bat bertan sartu eta mokoaren puntan jartzen zen. Eta su eman ondoren, ehunak berak tiratzen zuen gantza errez argitzen zuen.

Gero petrolio-ontzia eta karburozko kinkoa erabili ziren; baita kandela ere; baina lau argi hauek oso arriskutsuak ziren sukaldetik ganbarara joateko adibidez.

Argia erori, ganbarako belar onduak su hartu eta baserri bat baino gehiago erre ziren. Gero farola etorri zen, seguruagoa, kandela kristalezko kutxatxo batean sartuta zihoalarik.

Nahiz eta herritik gertuen zeudenak lehentxeago izan, Beasain mendiko baserrietan 1920an bazuten argindarra. Bonbillarekin argia egiteko bakarrik ematen zieten, eta iluntzetik gauerdia arte.

Mahai eta eserlekuez gain, sukaldeko beste altzari berezia zizeilua izaten zen.

Gehienetan beheko suaren alboan jarri eta, bere bizkarralde altuarekin, suaren berotasuna sukalde osora zabaltzen zuen. Gainera, bizkarraldearen erdian mahai biribil edo angeluzuzena zuen, maratila batekin zutik eusten ziolarik. Eta behar zenean, maratilatik askatu eta mahai bihurtzen zen.

Baserri gehienetan, beheko solairuan logela bat egoten zen, bertan etxeko adinekoek lo egiten zutelarik, goiko solairuko logeletara joateko harmailak igotzen ez ibiltzearren.

Baina beheko zein goiko geletan egoten ziren altzariak ohe pare bat, ohe ondoko mahaitxo bat edo bi eta armairua izaten ziren, argazkietan ikusten den bezala.

Ura eta iturriak

Bai pertsonentzat eta bai ganaduarentzat beharrezkoa da ura, eta baserrietan ahalik eta gertuen izatea oso garrantzitsua zen.

Baina iturriak ez ziren nonahi izaten, eta zorrotea eta aska ura jaiotzen zen tokietan egiten zituzten, geroago hodian bidez sukaldeetaraino ekartzea lortu bazuten ere.

Askaren alboan arropak garbitzeko harrizko xafla erdi etzandakoak izaten zituen.

Hemen ikusi ditzakegu iturri eta askaren argazki batzuk, eta baserri batek ura etxe-

raino eraman ahal izateko egin zuen ur-andela edo ur-depositua ere bai.

Nahiz eta eguneroko lanak aipatzen ditugunean errepikatuko dugun, iturritik etxera ura "suila" izeneko, burdinazko uztaia ziztuen zurezko ontzi luzeetan eramaten zen.

Herrian ere, 1909. urtean Albizturko Santa Marina auzoko Zazpi Iturrietatik ura ekarri zen arte, kaletarrek kalean eta inguruetan udalak jarritako iturrietara joan behar izaten zuten uraren bila. Eta arropak garbitzera, ibaira jaisten ziren emakumeak.

Ugartemendi baserrietako iturria eta aska

Labea

Etxe aurrean edo inguruan beste eraikin txiki jakina izaten zen. Ogia egosteko labea hain zuen ere. Etxeko andreak astean behin, gari-irinarekin oreia egin eta aste guztirako ogi otasak egiten zituen. Eta askotan arto-irinarekin egindako artoak ere bai.

Labe batzuk etxe aurrean zegoen txabola-txo batean zeuden, eta beste batzuk berriz, etxean sukaldea zegoen kanpoko hormaren kontra, labearen ateak sukalde barrura ematen zuelarik. Labe hauetan sua egiteko erabiltzen zen egurra bere egur-tokian egoten zen.

Ganbaran arto eta gari aleak gordetzeko kuxtak egoten ziren.

Aipa ditzagun baserrietako beheko solairuan egoten ziren beste toki batzuk.

Bazter batean edo etxearen kontrako estalpetxoan, aizkorak eta aiztoak zorrozteko geztera egoten zen.

Simaurre tokia ukuilutik gertu, egunero ganaduen oheak berritzean gordetzeko. Harriz inguratutako metro erdi bateko altuerako tokia.

Txerria gizentzeko txerritegia, ohol altuz egina, atearekin.

Karea gordetzeko kare-aposentua. Harrizko kutxa itxurakoa, metro erdi bat altuerakoa eta oholezko taparekin estalita.

Txerria hil ondoren, bere pusketak gatzetan gordetzeko gazi kutxa. Harrizkoa izaten zen, metro erdi bat altuerakoa eta oholez egindako taparekin.

Eta gurdia, lera, goldea, area, eta beste lanabesen gordelekua. Lekurik handienetakoa izaten zen, etxeako atearen segidan.

Komuna, ohol zuloduna, goian egoten zen, simaurre tokiaren gainean.

Ukuilua eta ganaduak

Beste gela nagusia ukuilua zen, etxeko pertsonen hurrengoak ganaduak baitziren. Etxerako eta saltzeko esnea emateaz gain, behiek, txekorrak hazita, diru sarrera ematen zuten, eta gurdiari eta goldeari tira egiteko beharrezkoak ziren.

Argazki hauetan ikusten diren behiak "Parda alpina" arrazakoak dira, nahiz eta gure artean "Behi suizoa" esanda ezagutu dugun.

Suitzakoaren antzera gure lurra ere ez da zelaia, baizik eta aldapatsua. Eta hezetasuna ere nahiko handia daukagu. Beraz ez da harritzekoa hango behiak hemen ere onak izatea.

Beste arraza batzuetakoak, adibidez Frisoiak, baino esne gutxiago ematen dute, baina soro aldapatsuetan lanerako askoz go-gorragoak dira, eta hezetasunak ez ditu hainbeste gaixotzen.

Urte batzuetatik hona, baserritarrek garraio eta soroko lanak egiteko traktore txiki batzuekin konpontzen dira. Beraz, behiak esnetarako eta haragitarako hazten dituzte. Eta horretarako, aspaldian frisoiak eta pirenaika izeneko arrazako behiak sartu dituzte ganaduak dituzten baserri askotan.

Lur aldapatsuak zituzten baserrietan, sorroetako goldaketa eta beste lanak egiteko

indar gehiago behar zutenez, idi pareak eduki-tzen zuten, hemen ikusten diren bezalakoak.

Nahiz eta eguneroko lanak aipatzerakoan ere gai hau ukitu den, baserritarrek behie-i jana ukuiluan emateaz gain, eguraldi ona ze-nean belardian larrean jatera ateratzen zituz-ten. Horren berri ematen diguten bi argazki ikus ditzakegu, behiak larrean jaten eta base-rritarra zaintzen

Gaur ez dira ia ikusten baina lehen baserri guztietan zeukaten astoa edo behorra. Lera edo gurdi txikiren bat eramateko erabiltzen zituzten, baina gehien bat kaleko bezeroei esnea eramateko, sorotik etxera arbiak ekar-tzeko eta horrelako lanetarako.

Baserriko ganaduak, lanerako erabiltzen zirenez, ferratuta egoten ziren. Eta aldian behin ferratzera eraman behar izaten ziren. Beasainen Errementariko Enparantza anaiek egiten zuten lan hori.

BEHIEN FERRA
Bere azkazaletan josteko
iltzekin

GOIKOETXEKO MATEO BEHIEN ZAIN

Oiloak eta oilategiak

Oiloak ere gure baserrietako ganadu oso garrantzitsuak izan dira. Alde batetik, etxerako arrautzak eta oilaskoak izateko, eta bestetik, horiek salduta diru pixka bat irabazteko.

Etxe inguruko soroak eta baratzeak aztarrika ez hondatzearren eta oiloak egun guztian libre ibili ahal izatearren, basoan egindako oilategietan egoten ziren. Baina horrek bazuen beste akats bat ere, noiznahi azeriek bi edo hiru oilo harrapatzen zizkietela; horregatik oilategi batzuetan zakurra ere izaten zuten.

Oilategi hauetara oiloentzat eta zakurrarentzat jana eramatea, eta egindako arrautzak etxera ekartzea, gehienbat etxeko ume koxkortuen lana izaten zen. Arratsaldean eskolatik itzuli ondoren egiten zutena.

Nahiz eta gaur egunero egin, lehen oiloak arrautza gehienak udaran eta udazkenean egiten zituzten, neguan gutxiago ipiniz.

Horregatik neguan arrautzak izateko, lurrontzi altu batean karea eta urarekin karesne lodia egiten zuten, udaran soberan zeuzkaten arrautzak arnasarik ez hartzeko, lurrontzi hartan sartuta gordeta edukitzen zituzten.

Oiloak gehienbat udaberrian lokatzen zirenez gero, baserriko etxekoandreak oilalokari orduan jartzen zizkion arrautzak txitak ateratzeko. Beti 19 edo 21 arrautza ipiniko zizkion, baina berezitasun honekin: hain juxtu ere, ilargia zer alditan zegoen ondo begiratuta. Urte askoren poderioz, aiton-amonek, aita-amek eta beraiek egiaztatu zuten moduan, gure baserrietan burutzen diren lan asko ilargiaren aldiak kontuan hartuta egiten dira.

Oilategian zituen oiloak aldatu beharrik ez bazeukan, txitak handitzen zirenean oilaskoak atera nahiko zituen eta, horretarako

oilok hilberrian jarri zituzten arrautzak, hilberrian lokatzen zen oiloari jarriko zizkion. Baina etxerako uzteko oilandak nahi bazituen, oiloak ilbeheran jarritako arrautzak, ilbeheran lokatzen zen oiloari jarriko zizkion.

Nahiz eta ilberrikoak eta ilbeherakoak ehunetik ehun ez arrak edo emeak irten, gehienak behintzat ala ateratzen ziren. Baserritarrak urteetan zehar ondo ikasita zeukaten gai hori.

Arrautzak jarri ondoren txitak jaiotzeko behar dituen hogeitabat egunetan, nahiz eta oiloak ondo gorde, zaindu, jiratu, etab., jaio aurreko egunen batean ekaitza eta trumoa egiten bazuen, txitak akabatu eta, asko behintzat, ez ziren jaiotzen.

Etxekoandreak txitari jana emateko zape-roa prestatzen zuen, arto-irinarekin eta zahiarekin egindako oreka alegia.

Hurrengo argazkian oilaloka ikus dezakegu bere txitekin.

Erleak

Etxean ezia eta argizaria izatearren, baserri batzuetan erlategiak ere izaten zituzten. Baserri batzuetan ganbarako leihoan edukitzen zuten aspaldi, baina gaur egun etxetik gertu dauden erlategiak izaten dituzte.

Eta behin baserriari, bere eraikuntzari eta bertan bizi direnei dagozkien hainbat xehetasun jarri ondoren, aipa ditzagun baserritarren lanei buruzko berri batzuk. Eguneroko lanekin ekingo diogu eta garaian garaikoei buruz gero arituko gara.

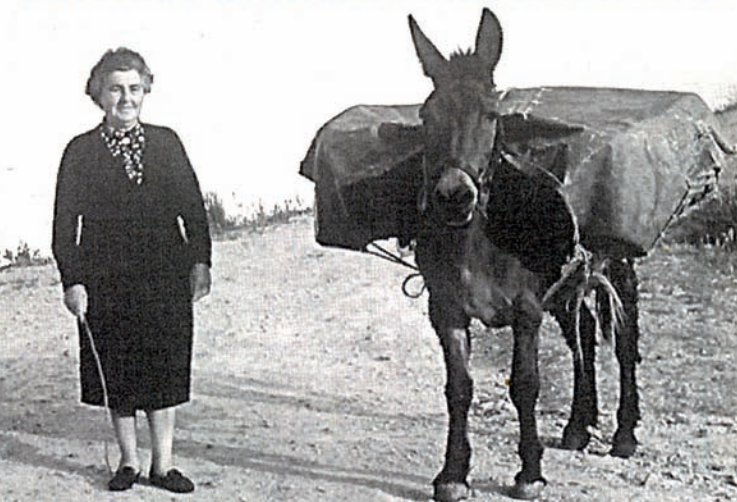
Eguneroko lanak eta bizimodua

Baserriko senar-emazteak goizeko seietan jaikitzen ziren gehienetan. Gizona ukuilura joaten zen, ganaduei jana eman eta behiak jeztera. Andrea, berriz, sukaldera, familia osoarentzat gosaria prestatzera, arto-zopak edo taloak esnearekin.

Ukuiluko ganaduei ordu batean gosaria ematen ohituz gero, bai behia eta bai astoa, oihuka jan eske hasten direnean, iratzargailu hobereenak dira. Janaria, berriz, belardian segarekin ebaki eta aurreko arratsaldean ekarritakoa izaten zen, ebaki berritan duen gazitasuna eta ihintza joan ondoren ganaduentzat hobea delako.

Behiak jetzi ondoren, jaten ari ziren bitartean, etxerako beharko zen esnea pertzean jarri eta, hau elaratzean zintzilik ipinita, beheko suan egosten jartzen zuten. Eta gainontzeko esnea marmitetan sartu, eta emazteak kaleko bezeroei eramateko prestatzen zuen.

ARTETAKO KONTXITA ESNEA BANATZETIK

Baita ere, ukuiluko zoruan garoa botaz, behien azpiak egiten zituen. Egunero goizean, eguerdian eta iluntzean egin arren, behien pizez eta kakaz bustirik zeudelarik, astean behin ateratzen ziren simaur pilara, behar zenean sorroak ongarritzeko.

Gosarian, batzuetan arto zopekin eta bestee-tan taloekin esnea hartzen zutela esan dugu.

Gosalduei ondoren, gizona kanpoko lanak egiten hasiko zen, eta andreak umeak eskola bidean jarriko zituen. Baina horretarako, aurreko egunetik prestatuta zeukan umeentzako janaria, bakoitzari bere ontzixoan sartu eta ematen zien kalera eramateko.

Eskolara joaten ziren neska mutikoen, familiarterako edo etxeko lagunen baten etxeetan bazkaltzen zuten. Goizean eskolarako bidean, amak jarritako bazkaria gero bazkaltzera joango ziren etxera eramaten zuten.

Mesede horren truke, baserritarrek bere etxean jasotzen zituzten garaian garaiko jakiak bidaltzen zizkieten, hala nola gaztainak, sagarrak, odolkiak, barazkiak, eta abar.

Haur txikirik baldin bazeukaten eta amona etxean bizi bazen, senar-emazte gazteak sorora edo etxetik kanpora lanera joaten zirenean, hark zaintzen zuen. Bestela gurasoek sorora eraman behar izaten zuten.

Batek baino gehiagok soro bazterreko belarretan, ondo bilduta lo egin zuen. Beste batzuk berriz, gurasoak soroko goldaketak edo lanak egiteko eramaten zituzten uztartutako idien buruen gaineko ardi larruaren gainean lotuta ere bai. Ondo kulunkatuak gainera.

Esnea saltzeko bazuten, berriz, senarrak marmitetan jarritako esnea astoaren gainean kokatu eta, etxerik etxe bezeroei partitzera ka-

lera jaisten zen. Eta bizkor etxera itzuli beharko eguerdirako jana pronto edukitzeko.

Egunero esnea eramateaz gainera, baratze-ko porru, aza, tipula edo etxeko gazta, sagar, arrautzak edo oilaskoak saltzeko moduan zeuzkanean, herriko ferian saltzera eramango zituen diru pixka bat sortzearren.

Haiekin ateratako diru apurrak ez zituen nolanahi banatuko. Etxean izaten ez ziren azukrea, olio, txokolata, eta jantziak egiteko oihalak erosteko izango ziren. Eta batzuetan, ferian jenero asko azaldu zela eta, uste baino gutxiagorekin etsi behar, erdiak berriz etxera itzuli beharra ez zenean.

Gizonen eguneroko lanetako bat ganaduentzat belarra ebakitzea zen. Horretarako, segarria barruan zuela, segapotoa gerrian lotu, saski handia, eskuarea eta sega bizkarrean hartu eta belardira edo sagastira joango zen.

Han arituko zen, zelaian edo behetik gora, belarra ebakitzen. Aldian behin segarriarekin sega zorroztera geldituko zen, eta hura izango zen egiten zuen deskantsu apurra. Eta nahiko belar ebaki zuenean, eskuareaz bildu, saskia belarrez bete, denak bizkar gainean hartu eta baserri aldera abiatuko zen. Etxera iristean, ukuiluko ganbelen aurrean, lurrean zabalduko zuen belarra, gazitasuna eta hezetasuna galtzearren.

Gero, ganaduak ura edatera, etxe inguruan egoten zen askara ateratzen zituen eta, ukuilura sartutakoan, jana eman eta azpian garo pixka bat botatzen zien.

Etxerako ura ere, askako iturrian suila bete eta eramaten zen sukaldera.

Beasaingo herriak 1909. urtean kaleko etxeetara banatu zuen Albizturko Santa Marinako auzoan bilatu eta bildu zituen zazpi iturrietako ura, eta horrela, kale inguruan zeuden baserriek XX. mendearen hasieratik zeukaten ura sukaldeko harraskaren iturrian, baina mendi magaletan zeuden gehienak ia mende erdi bat geroago izan zuten, kanpoko iturriko ura sukalderaino sartu zutenean.

Eguerdiko hamabietan elizako sakristauak kanpaiak jotzen zituenean bakoitzak, zegoen tokian, Agur Maria errezatuko zuen, eta gizona etxe aldera abiatzen zen.

Etxekoandreak, astean behin, labe sua egiten zuen aste guztirako ogia egosteko, eta haiekin batera, gosaritarako arto pare bat ere bai.

Bazkaria, etxean zeudenek elkarrekin egiten zuten. Egunero jakina izaten zen, indabak urdai pusketa batekin egosita eta, bere garaian, azarekin nahastuta. Eta bigarren platera indabekin egositako urdaia bera.

BASERRITARRA SEGAN

Bazkalondoan gizonak lo kuluxka bat egiten zuen; ordu laurden bat edo ordu erdikoa. Ganbarako lasto edo garo gainean egiten zuen, arropak kendu eta jantzi ez ibiltzearren. Belar gainean behin ere ez, nahiz eta lehortuta egon txarra zela eta.

Arratsaldean, gizona berriz kanpoko lanak egitera joaten zen; eta Andrea batzuetan baratzera, eta besteetan gizonarekin batera kanpoko lanetara.

Laurak aldean merienda egiten zuten. Gazta pixka bat ogiarekin, edo sagar pare bat edo... Eta gero eguzkia joan arte lanean jarraituko zuten.

Eguzkia joaten zenean, eta ilundu baino lehen, gizona hurrengo egunean ganaduei jana emateko segarekin belarra ebakitzen ari-tuko zen. Andrea, berriz, etxe aldera abiatuko zen familiarentzat afaria jartzera.

Ganadu janarekin etxera iristean, ukuilu-ko ganbela leihoen aurrean zabalduko zuen. Gero behiak jetzi eta jana eman ondoren, ga-roarekin azpiak egiten zizkieten.

Afaria, gehienetan iluntzearekin batera egiten zuten. Afaltzeko, urritik otsailera arte gaztaina erreak eta taloa esnearekin, eta haiek bukatzean porrusalda ogi zopak eginda eta taloa esnearekin.

Gaztainak erre behar zirenean, amak danbolinean sartu eta beheko suaren elaratzean zintzilikatzen zuen, eta gero hura birarazteko ume koxkortua jartzen zen. Beste etxe batzuetan aitona edo amona izaten ziren. Gaztainak hasi berritan egosita ere oso goxoak izaten ziren. Horretarako erdi zuritu, urarekin per-tzean jarri eta, hau elaratzean zintzilikatuz, beheko suaren gainean egosten ziren.

Afalondoren arrosarioa errezatzen zuten, eta ari ziren bitartean arto buruak zuritu, ganaduentzat hostoak kimatu eta honelako lanak egiten ziren. Arrosarioa bukatu ondoren, eta lan hauek egin bitartean, berdin afaltzean, etxeko bakoitzak egunean zehar entzundako berriak eta gertaerak agertuko zituen. Eta neguko iluntze luzeagoetan, aitonak edo aita-kontu zaharrak kontatzen zituen.

Amak ez zituen horrelako lanak egiten, baina ez geldi egoten zelako. Beti izaten zuen pusketa jartzeko praka edo josteko arroparen

bat. Edo bestela, esnea gutxi sobratzen zelako kalera eramaten ez bazan, gelditzen zenarekin gazta txiki bat egingo zuen.

Aitaren beste lanetako bat, berriz, auzoko beste baserritarren batekin erdibana, festetarako hildako txekorraren larrua ondu ondoren, etxekoentzat abarkak jostea izaten zen.

Belarrak bukatzen zirenean eta berria izan bitartean, ganaduei arbola hostoak ematen zitzizkien. Horretarako, etxe askoren inguruan, hosto lizarrak egoten ziren aldatuta; eta bestela haritz, gerezi, gorosti edo huntzaren hostoak kimatzen ziren. Eta hostoak bukatzean otearen puja berriak, otajaikiarekin txikitu, arbiari nahastu eta ematen zitzaizkien.

Udara aldean, ganaduak mendira eraman ezean, larrera ateratzeko belardirik ez zen izaten. Baina garia jaso ondoren ateratzen zen belar txikia edo soro bazterreko belarrak jate-ra ateratzen zituzten batzuetan, eta zaintzen ume koxkortuak izaten ziren. Arratsaldea pasa ezinik, orduan egingo zituzten labanarekin bere gogokoak ziren txilibitu, boldoki eta gainontzeko jostailuak.

Eta askorentzat, etxeratzeko ordua arratsaldeko korreo zaharra trenbidean gora, Zumarraga aldera "Pifafafa" "Pifafafa" eginez ikusitakoan izaten zen.

Umeek egin beharreko beste lan batzuk ere izaten ziren. Eskolatik etorritakoan, pitxarrarekin edo suilarekin iturritik ura sukaldera ekartzea, basoko oilategira, oiloei eta zakurrari jana eraman eta itzuleran jarritako arrautzak ekartzea.

Baserri gehienetan familia handiak izaten ziren, eta horrek beharrak handitzen zituen. Horregatik, lantzeko lur gehiago izatearren, otadiak erre eta garbituz, aldiko soro berri bat egiten saiatzen zen baserritarra.

Igandeko meza ondorenean gizonek elizatarian tertuli saioa egiten zuten, beren arteko albisteak esanez.

Andreak, berriz, kapatxo txiki batean baserritik jaitsitako arrautza batzuekin, dendara joaten ziren, azukrea, olio edo etxean izaten ez zen gauzaren batekin truke egitera.

Gero elkarrekin etxera, edo baserria herritik gertu bazegoen, bakoitza bere aldetik. Andrea aurretik bazkaria prestatzera, eta

gizona geroxeago, beste baserritar batzuekin tabernan zerbait hartuta, albisteren batzuetaz hitz egin ondoren.

Beste gai bat ordutegiarena zen. Baserri gehienetan zeukaten etxean hormako edo zutikako ordulari bat, eta gizonak ere izaten zuen igandeetan poltsikoan eramaten zuena, baina egunero ez zen erabiltzen.

Baina baserrikoek, beren aurrekoei ikasita zeukaten, egunean zehar gutxi gorabehera zer ordu izango zen, edo denbora neurri garrantzitsuenak behintzat jakiten.

Gure ume garaiko oporrak ama jaiotako Zeraingo baserrian igaro genituenek, ondo gogoan daukat han erabiltzen zuen goizeko lehen denbora neurria. "Hiruizarra Armuino-ko ertzen, esnea pertzen".

Armuino Zeraindik ikusten den tontor bat da; eta Hiruizarra zeruan ikusten dugun "Orion" izeneko izar multzoa edo konstelazioa.

Ba Hiruizarra, egunsentian, Armuinoko ertzera iristerako baserritarrak behiak jetzi gabe baldin bazeuzkan, eguna berandu hasita zebilela esaten zen.

Eta horrela beste denbora neurri asko. Baserri bakoitzetik edo bere soroetatik begiratuta, eguzkiak leku jakin batzuetan zer errainu egiten zuen begiratzaz igarri egiten zieten orduei, nahiz eta zehatza ez izan.

Azken batean, gaia ez zen ordua asmatzea, baizik eta eguneko lau edo bost garai jakinak nabarmentzea.

Pertsona eta ohe jantziak

Ikus dezagun zerbait janzeren eta oheko oihalen ohiturei eta garbiketari buruz.

Gizonezkoek txapela, lihoarekin egindako ehunezko alkandora luzea, gerrikoarekin lotutako galtzak eta oinetarako mantarrak eta abarkak erabiltzen zituzten.

Emakumezkoek, buruko zapia, azpiko gona, gaineko soinekoa eta oinetarako mantarrak eta abarkak. Esnea kaleko bezeroei eramatera jaisterakoan, soineko berrixegoa eta galtzerdiak jantziko zituzten.

Umeak, berriz, mutikoak gerrikoa eta mantarrak izan ezik gizonen antzera; eta neskak, buruko zapia izan ezik, emakumeen antzera.

Aste egunetako soinekoak orain baino guxtiago izaten zirenez, lixiba astean edo hama-bostean behin egiten zen.

Soineko jantzi hauek eta oheko izarak garbitzeko lixiba tresnak etxe guztietan zeuden eta, argazkian ikusten diren hiru lanabesek osatzen zuten.

Lixiba-ontzia, Lixiba-harria eta Uraska. Lixiba-harria hiru edo lau harriren gainean jartzen zen muturretik uraskara lixiba-ura botatzeko moduan. Eta haren gainean lixiba-ontzia.

Arropa eta izarak lixiba-ontzian sartu eta lihozko oihal pusketak batekin estaltzen ziren.

Beste alde batetik, egunero goizean beheko sua piztu baino lehen, aurreko egunean egindako errautsak jasotzen eta gordetzen ziren. Baserri batean baino gehiagotan ezagutu dut sukaldeko harraskaren azpian errautsak gordetzeko tokia.

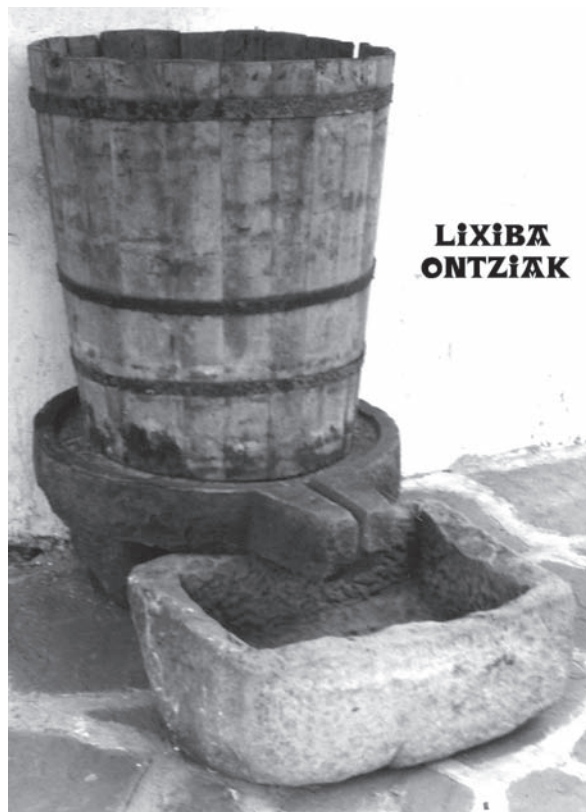
Errauts hori lixiba egiteko zen. Lihozko oihalaren gaina errautsez estaltzen zen eta

bere gainetik ur irakina botatzen zen, errautsa arropetara iritsarazi eta igaro zezan.

Arropa artean igaro eta ur erraustu hura azpiko lixiba-harriko muturretik harraskara erortzen zenean, emakumeak ontzi batekin hartu eta berriro errautsaren gainetik botatzen zuen. Eta horrela hiru edo lau aldiz, arropak garbitu arte.

Eginkizun luze hau bukatu ondoren, etxe ondoko ur-askara edo inguruko errekarara saskian eramaten ziren arropak ur-berritzera.

Arropa bustiak pisu handia hartzen zenez, errekaraino eraman behar baziren, gizonak eraman ohi zituen.

Kontuan izan behar da, gainera, neguan, urberritzen hasi aurretik, emakumeak ur gainean zegoen izotz-horma puskatu egin behar izaten zuela. Eskerrak gauzak aldatu direnik.

Neguan soroetako lana gutxitu egiten zenez, beste lan batzuk egiteko denbora zeukaten, eta tartean hauek egiten zituzten:

“Koltxoiak harrotu”. Emakumeak ohetako koltxoiak askatu eta barruko artilea ateratzen zion eta ganbaran pilatzen zuen. Urte guztian bere gainean lo egin eta artilea zapal eta gogortuta egoten baitzen.

Han, ondo harrotu arte hagarekin jo eta jo aritzen zen eta nahikoa zela ikusten zuenen, berriro azalean sartu eta josi egiten zuen, koltxoa harro eta bigun berriz ere ohean jarri eta ondo lo egin ahal izateko.

Umeen ohetako koltxoiak, berriz, pixez zikinduta egoten zirenez, harrotu baino lehen artilea garbitu eta eguzkitan lehortu behar izaten zenez, hauek udaran harrotzen zituzten.

ORIA IBAIAN GARBIKETAN

Ereintzarako lurra prestatu eta eguneroko lanak

Urtarrilean libre ditugun lur sailak laiatu edo goldatu eta simaurtuta utz ditzakegu, izotzak lur mokorrak birrintzen laguntzen du eta udaberrian lurra, arearekin erraz lantzeko moduan izango dugu.

Soroetako lurrak goldatzeko, ganaduekin tiraka golde txikiarekin eta goldearekin egiten hasi aurretik, Euskal Herrian sortutako laiarekin egiten zen.

Burdinazko bi orratz luze eta egurrezko eskulekua dituen tresna euskalduna da. Bat eskuinekoa eta bestea ezkerrekoa.

Laia eskuekin erabiltzen zen baserriko tresna berezia zen. Laiari bakoitzak, esku banatan bat zuelarik, bi laiarekin egiten zuen lana.

Baratze txikiren bat goldatzeko etxeko bat ibiliko zen, baina soroetan taldean lan egiten zuten, bakoitzak metro erdikoren bat zabalerako errenkada besterik ez baitu goldatzen.

Bi eskuekin laiak gora jaso eta, ahal zen indarrez, hanken puntan aurreko lurrean sartzen ziren. Gero laia bakoitzaren bi orratzen gainean hanka jarri eta, bultza eginez lurrean gehiago sartzen zen.

Eta eskuekin bi laien kirtenei atzeraka eraginez, lur zatia aurreraka birarazi egiten da.

Gero pauso bat atzera eman eta lan bera egiten da. Eta horrela, atzeraka lan eginez, lurra errenkadan goldatzen da. Lan astuna benetan. Horregatik esan dugu lan hau taldean egiten zela.

Baina lur zatiaren bi alboak lurrarekin bat eginda zeudenez, ezin zen zohia izeneko zatia birarazi aurretik errenkadaren zabaltasunean lurra ebakita ez bazegoen.

Eta ebaketa hori "Nabarra" izeneko burdinazko aizto baten bitartez egiten zen. Egurrezko pertika luze baten muturrean, metro beteko beste egur bat zeukan eskuairan jarrita, goiko muturrean bi kirten zituelarik. Eta eskuairaren azpian, pertikan sartuta, lurra ebakitzeko aiztoa zeukan.

Beraz, goldaketa hasi aurretik, zenbat lagun arituko ziren jakin behar zen, honen arabera errenkada zabalagoa edo estuagoa ebakitzeko. Hurrengo argazkietan ebaketan eta laian ikus daizteke.

Hurrengo orrian ikusten ditugu garai bateko bost neska gazte beasaingar laian aritu ondoren.

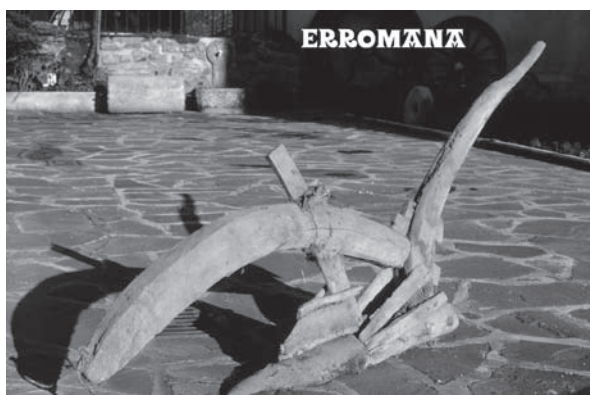
LANAREN ONDORENGO MERIENDA

Behin arratsaldeko saioa bukatu ondoren, laiariak soro bazterrean eseri eta merienda egiten zuten, burututako lanaren ordainetan.

Oso momentu atsegina izaten zen, batik bat gertuko baserritarren bat edo beste laguntzera etorrita bazen, gero hari laguntzera joango ziren.

Goian esan dugun bezala, gero ganaduekin tira eginez erabiltzen ziren goldeak eta tresnak sartzen joan ziren.

Hurrengo argazkian "Erromana" izeneko golde txikia ikusten da. Nahiz egurrezkoa izan, azpiko muturra burdinazkoa da eta bera da lurrean sartu eta harrotzen duena.

ERROMANA

Ganaduak tira eginez erabiltzen zen, baserritarrak atzeko kirtenetik gidatzen zuelarik.

Area dugu hurrengo argazkian. Lurra birarazi zenean, lehortzen uzten zitzaion, eta ondoren zohiak puskatu eta soroa prestatzen hasteko tresna zen.

AREA

Zohiak puskatu ahal izateko, arearen gainean pare bat harri handi jartzen ziren bere pisuarekin lana errazteko. Behin baino gehiagotan harrien gainean eserita, aita eta amarekin sorora joandako neska edo mutikoren bat ere, ikusi genuen.

Hurrengo argazkian ikusten ditugu Dolarea baserriko soroan, andrea itulari eta gizona area zuzentzen. Eta hemen ikusten dira goian aipatu ditugun harri handiak arearen gainean nola daramatzen, laiarekin egindako zohiak errazago birrintzeko.

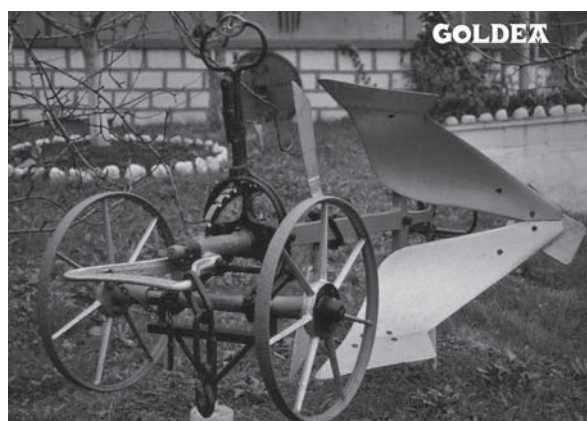

AREA PASATZEN

Foto Alzuri

Ereintza edo aldaketa baterako edo besterako lurra prestatzeko lanabes ezberdinak erabiltzen zituztenez, hemen azaltzen ditugu gure baserrietan edukitzen zituztenen argazki batzuk.

Baserrietan egin behar ziren garraio lanak gurdiarekin eta lerarekin egiten ziren, biak hurrengo orriko argazkietan ikusten direlarik.

Gurdia gurpilduna denez, gurdibide eta errepedetan ibiltzeko izaten zen. Baina orain urte batzuk, bere gurpil estuak errepede eta kaleak, kanalak eginez, hondatu egiten ziztuztela eta, herrira jaisteko autoen antzeko gomazko gurpilak jarrarazi zizkieten.

Soroetatik elikagaiak edo belardietatik belarrak etxera ekartzeko zutikako ohol estu batzuk jartzen zizkieten alboetan; eta etxetik soroetara simaurrak eramateko oholez egindako lau alde gainean jarrita, kaxa luze bat osatzen zuten.

Lera, berriz, nahiz lan berdintsuak egin, gurdibide malkartsuetatik ibili behar zirenean erabiltzen zuten, gurpilik gabe, arrastak erabiltzen zen gurdi itxurakoa baita.

Bai bata eta bai bestea, idiak edo behiak uzartu eta erabiltzen ziren. Horretarako, pertikaren muturra uztarritik zintzilika zegoen gurtedean kabilarekin kateatu egiten zen.

Baina argazki honetako lerak bi pertika dauzka eta horrek, bien erdian ganadu bakarra jarri eta berarekin erabiltzeko dela esan nahi du. Ganadu bakar hori, gehienetan astoa edo behorra izaten zen.

Garaian garaiko lanak eta ospakizunak

Eta urtarrilarekin hasita, Errege bezperan hurrengo egunean umeei emateko jostailuak egiten ziren.

Errege egunaren hurrengo igandean, Lazkaoko Astotxo festa. Umeak mojen komentura joaten ziren Egiptoko ihesa ikustera.

San Sebastián egunean, Beasaingo auzoa den Garin herrian urteko festa nagusia ospatzen zen, elizkizunak, bertsolariak, trikitixa, jolasak eta idi demak izaten zituztelarik.

Eta urtarrileko kontuekin gabiltzanez gero, esango dugu baserriko andreak, baratzeke zati bat prestatu ondoren, udaberriko azak aldatzen zituela.

Gizonak, berriz, fruitu arbolak zainduko zituen. Aldatu edo, izerdia mugitu baino lehen, inausi eta txertatu, neguan egin beharreko lanak dira. Eta gainera, ilbeheran egin beharrekoak.

Orain beste era batera txertatuko da, baina lehen irekitako adarrean sartu behar zitzaion egur mehetua ahoan txistuz bustita sartzen zen, eta horregatik txertatzen ari zenak ez omen zuen erretzailea izan behar. Gero erretxina berotu eta, epeldutakoan, euriak eta beroak sartu ez zitezen, txertatutako lekuan ematen zitzaion eta, ehunezko zerrendara batekin ondo lotuta, bukatuta gelditzen zen.

Soroetako lurrak udaberrian ongarritzeko, baserritarrek karobian karea egiten zuten. Egin behar zen lana astuna izaten zen, izan ere, sua ez itzaltzeko gau eta egun zaindu eta egurra bota behar zitzaion. Horregatik askotan, bi edo hiru baserritar batzen ziren lan hau txandatzuz egiteko, gero karea elkarren artean banatuz.

Ezkerreko argazkian harriz egindako karobia; eta sutan dagoen erdikoan mendia zulatuta egindakoa, Arrauka zuloa izenekoa.

Ba udaberrian karobiaren ondoan kareharrria izateko, urtarrilean hasten ziren Murumenditik gurdiarekin ekartzen.

Lurrak ongarritzeko simaurra ere erabiltzen zen. Eta hau, goian ikusi dugun bezala, baserritarrak ukuiluan behiei garoarekin oheak egin, eta hauen pixa eta kakekin nahasten zenean lortzen zuten.

Baina lur asko bazeuzkan eta nahiko simaur ez zuela izango uste bazuen, neguan mendiko oteak ebaki eta, goiko argazkian ikusten den otajaiarekin goitik behera joz, ote-adarrak ondo txikitu eta gero, etxe aurreko estratan lokatz tokirik baze goen, simaur bihurtu zedin lokatzetara botatzen zuen. Eta estratan ez bazen, inguruko istingaren batean botatzen zuen.

Otajaikia xafla zorrotz bat zen, goiko punta haga luze batean sartu eta enbor baten gainean goitik behera joz otea txikitzeko.

Otea beste zeregin baterako ere erabiltzen zuten. Ganaduentzat belar edo janari gutxi baldin bazeukan, otearen pujak ebaki, otajaikiarekin txikitu, arbiarekin nahastu eta ematen zitzairen.

Arbiak ere, urtarrilean, otsailean eta martxoaren erdialdean loratzen hasi aurretik, behar ahala egunero-egunero, ganaduei jana emateko atera eta txikitzen ziren.

Otsailean sartuta, baratzean udaberrirako tipulak eta porruak aldatuko zituen.

Izotz arrisku handirik ez zen egunetan, fruta arbolak eta hosto galkorra duten zuhaitzak kimatu egiten ziren.

Bideak eta ubideak txukundu, udaberriko euriek ez dezaten kalterik eragin zelaietan.

Otsailak 2.- Kandelaria eguna. Emakumeak mezatara kandelak bedeinkatzera joaten ziren, baina etxean lana egiten zen. Aspaldi emakumea kandela bedeinkatuarekin etxera iristen zenean, piztu egiten zuen eta gizonezkoen txapelen barrualdean eta emakumezkoen soinekoen eskumuturren barruan, bi kandela tanta botatzen zituen. Eta berehala gizona, piztutako kandelarekin ukuilura joan, eta etxeko ganaduei bi tanta botatzen zizkien.

Esaera zaharrak dio: "Kandelario elurra dario". Eta ona gainera egitea.

Otsailak 3.- San Blas eguna. Eztarriko minen aurkako abokatua. Inguruko herrietako ospakizunak, Idiazabalgo urteko festa nagusia; eta Zeraingo San Blas ermitan meza ematen zen eta ondoren fruituak, gozokiak eta erroskilak bedeinkatzen ziren.

Otsailak 4.- Santa Ageda bezpera. Ilunabarrean hasi eta baserrietako gazte-taldea, koplari eta trikitiarekin, etxerik etxe santa es-

kean ibiltzen ziren, ematen zietenarekin gero afari bat egiteko.

Otsailak 5.- Loinazko San Martín eta Santa Ageda eguna. Beasainen herrikoia dugun Loinazko San Martin egun honetan jai egiten zen, mezarekin hasita.

"Karnabal Igandea, Astelehena eta Asteartea". Beasaingo gazteak Tolosara joaten ziren jai hauek ospatzera.

"Hausterre-eguna". Eskola-umeek jai izaten zuten eta emakume batzuekin elizara joaten ziren mezatara eta hautsa hartzera.

Martxoan sartuz, baratzean letxugak, eta zerbak aldatzen ziren.

Martxoko ilbehera ere une ona da tipulak aldatzeko, ilberrian aldatuz gero zildu edo igo egiten baitira.

Udaberrian sartzear gaudenez, zuhaitzen izerdia mugituz, sagarrondoan adarretako txertoak egiten ziren.

Baita ere zelaietan belar hazia ereiten zen.

Goian egiten ikusi dugun karea, zelaietan udaberrian edo udazkenean bota behar izaten zen.

Martxoak 1. Aingeru Guardako eguna.

Nahiz eta baserrian lana egin, batzuk mezatara jaisten ziren, batik bat ikazkintzara joateko asmotan zeuden gazteak. Meza ondorenean ostatura joaten ziren eta, enkan-tean mendiko loteak hartu zituzten gizonek, mendirako koadrilak aukeratzen zituzten eta, aukeratuei han bertan bazkaria ematen zieten lanean hasteko egunak eta abar izendatuz.

Martxoak 12. San Gregorio eguna. (Urdailako minaren aurkako abokatua) Astigarreta auzoko San Gregorio ermitan ganadu eta soroetako gaitzen (gorrinen) kontrako meza ematen zen.

"Garizuma eta Aste Santua". Garizumako ostiraletan bijilia egiten zen, hau da, egun guztian haragirik jan gabe.

“Erramu Eguna”

Erramu igandeko meza nagusian apaizak eta bere laguntzaileek elizako ate batetik irten eta beste ateraino prozesioa egiten zuten. Beste aterira iristean jo egin behar izaten zuten barrukoak irekitzeko.

Meza nagusi honetan erramu adarrak bedeinkatzen ziren. Gero etxean gorde eta ekaitza zetorreanean hosto bat sutara botatzeko.

Baserritarrek erramu adar handiak ekartzen zituzten bedeinkatzera, gero etxerako eta soroetarako gurutzeak egiteko. Horretarako hila-bete inguru izango zuten, “Santikutz” egunean (maiatzak 3) jarri behar izaten ziren urtero. Gurutzearen bi zatiak elkarri josterakoan, bien erdian, kandela bedeinkatuaren tanto bat botatzen zieten.

Baserriko ate nagusiko kanpoaldean jartzekoa izaten zen gurutzerik handiena eta edertuena.

Leiho markoetan jartzekoak txikiagoak izaten ziren, nahiz eta hauek ere apaindutakoak izan.

Ukuiluko horma zirriztuan eta soroetan jartzekoak ziren txikiak, eta azken hauek soro ertzean sartzen ziren, metroa baino luzexiago zen makila baten mutur pitzatuan sartuta.

“Aste Santuko” sermoietarako kanpoko sermolaria ekartzen zen elizara, eta herriko biztanle gehienak joaten ziren entzutera.

Gero bikario jaunarengana joan beharko zen sakristiara, Pazkoko egiteko txartela jasotzeko galderak erantzutera.

“Ostegun Santu” egunean, gehienetan laiatzeko garaia izaten zenez, baserrietan goizean lana egiten zen, baina arratsaldean elizkizunetan eta prozesioan parte hartzera joaten ziren denak.

“Ostiral Santu” egunean, egun osoan jai eta arratsaldeko elizkizun eta prozesiora joaten ziren.

“Zapato Santu” eguna. Arratsaldeko elizkizunetara emakumeak botila txiki batekin joaten ziren. Elizkizun horretan apaizak sua eta ur berriak bedeinkatzen baitzituen, eta etxera biak eraman nahi izaten zituzten.

Ur bedeinkatuarekin pontean betetzen zuten botilatxoak, eta su berriarekin, ardagai pusketa bat piztu eta etxeraino eramaten zuten. Su berri honekin pizten zen sua egun hartan.

Eta ur bedeinkatua urte osoan edukitzen zen etxean; eta ekaitza zetorreanean erramu bedeinkatu hostoa ur honetan busti eta, leihotik kanpora botatzen zen, gurutzearen itxura eginez eta zerbait errezatuz. Gero hostoa surtara botatzen zuten.

Apaiza konjuruak egitera baserrira iristen zenean ere, soroak bedeinkatzeko erramu hostoa ur honetan bustita ematen zioten.

Mutikoek, gaztaina, intxaur edo txanponen bat ateratzearren, ardagai pusketatxoak poltsikoan eramaten zituzten egun horretan. Elizkizunean bat piztu eta, etxerik etxe joaten ziren, beste pusketatxoari su eman eta etxe-koandreak su berria eskaintzeko.

“Pazko Eguna”. Denak meza nagusira joaten ziren. Gero elizaren jiran prozesioa egiten zen. Eguerdian etxean, zeukanak arkumea jaten zuen.

“Pazko bigarrena”. Egun honetan Zaldi-biako Saturdi Ermitan erromeria egiten zen.

Kukua Goierrira martxoko azken egunetan iristen da. Esaera zaharrak dio, “Martxoko Amabirjinetan Erromako zubin, handik hiru egunera mundu guzin”. Martxoko Ama Birjina 25ean da.

Alde egin, berriz, ekainaren azkeneko egunetan joaten da, eta esaera zaharrak dio, “San Joanetan kuku, San Pedrotan mutu”. Lehenbiziko eguna 24an, eta azkena 29an dira.

Gainera, kukuak badu gaurko biztanle arruntek oso gutxi ezagutzen duten beste berezitasun bat. Kumeak izateko arrautzak jartzekoan, ez du bere habia egiten, baizik eta beste txori batzuek egindako habian jartzen ditu. Gehienetan txantxangorriaren habiak izaten dira.

Horretarako, hark habia uzten duen momentuan bertara joan eta, habian jarrita dauken arrautzetatik bat kanpora bota ondoren kukuak bere arrautza bat jartzen du. Horrela txantxangorria bere habiara itzultzean, denak bereak balira bezala txitatzen ditu.

Gauza bera egiten du lau edo bost habiatan eta horrela, berak txitatu eta mantendu gabe, kumeak izaten ditu.

Eta kumeak jaiotzen direnean, txantxangorriak jana emanez denak berdin hazten ditu, nahiz eta kume bat bera baino handiagoa izan. Eta horrela kukuak, lau edo bost habiatan, bakoitzean arrautza bat jarritz berak hazi gabe kumeak aurrera ateratzen ditu.

Eskuinean ikusten dugu txantxangorria bere habian kukuaren kumeari jana ematen. Ondo asko nabarmentzen da amaren eta kumearen tamainaren aldea.

Apirilean sartuta.

Baratzean landaketa egiterakoan ez sartu dena batera, saiatu pixkanaka egiten, horrela ekoizpena ere tartekatua izango da.

Apirilak 16. Santa Engrazia eguna. Segurako Santa Engrazia ermitan meza ematen zen, eta bertan fruituak, barazkiak eta haziak be-deinkatzen ziren.

Apirilak 28. San Prudentzio eguna. Lazkaon urteko festa nagusiak izaten ziren.

Zelaietan belar hazia erein.

Artoa eta indaba ereiteko lanak apirilaren hasieran hasten ziren, lurra prestatuz.

Aurreko urtean artoa egindako soroan, hura kendu ondoren garia egin bagenuen, oraingoan artoa beste soro baten egin behar-ko zen. Arbia izandako sailean edo...

Apirilaren hasierako egunetan soroa laiatu egin behar-ko zen, ondoren egun batzuetan zahartzen utzi behar zaio eta.

Laiatzeko etxean nahiko (lau edo bost) laiari ez bazeuden, kanpoko bati edo besteri eskatuko zien laguntzera etortzeko, gero gauza bera beraiei egitekotan. Edo bestela, lan hori egitera baserrietara joaten ziren laiari koadrilaren bati deitu behar-ko zioten.

Goian ikusi dugu, laiarien arabera, nola nabarrarekin zohiak ebakitzen zituzten eta laiarekin lurra azpikoz gora nola jartzen zuten.

Laiatu eta egun batzuetara lurra zahartu ondoren, area bi edo hiru harri handirekin

zamatu, eta behiekin tiratuz lurra berdindu egiten zen eta, zokor asko gelditzen baziren, alperra behiekin pasatuz puskatzen ziren.

Gero besarea edo zazpihortza behiekin pasatzen zen, lurra pixka bat harrotuz ereiteko moduan prestatzeko. Besarearen atzeko hortz batean pote zaharren bat edo antzekoa sartzen zitzaion, berak egiten zuen arrastoa zabalagoa izan zedin, gero hazia errenkada zuzenean ereiteko. Beste batzuk lerroak egiteko, lau puntako "markoa", egurrezko orrazi antzekoa, gizonek tiraka pasatzen zuten.

Atzetik, arto eta indaba aleak mantalean edo saskian hartu, eta emakumeak izaten ziren pausoz pauso haziak lurrean bota eta hankarekin zapalduz sartzen zituztenak, eta besareak hurrengo pasadan, lurra gainera botatz, estaltzen zuten.

Eguraldi oso txarra ez baldin bazen behintzat artoa ereiteko egun jakinak izaten ziren, apirilaren 24a aldera. Horregatik dio esaera zaharrak "San Jorge goizegi, San Markos artoak ereinda balegoz". Lehenbizikoa apirilaren 23an da, eta bigarrena 25ean.

Gero landarea ateratzen zihoan eran, jorratu egin behar zen.

Goiko argazki eder honetan ikusten da ondo asko artoaren ereitea, eta segidan berriez, baserriko andrea artajorran nola ari den.

Erremolatxa ere artoarekin bateratsu egiten zen. Lurra prestatu ondoren, markoarekin errenkadak markatu eta hazia ereinez.

Landareak ernetzen zirenean bakandu egiten ziren, hau da, gertuegi atera ziren tokitik atera eta soilik gelditu ziren unetan sartu. Ondo etortzen ziren.

Udaberrian, artoa erein ondoren, herriko apaiza bere akolito edo sakristauarekin, etxerik etxe baserriaren lurrak bedekatzera joaten zen. Honi Konjuruak egitea esaten zitzaion.

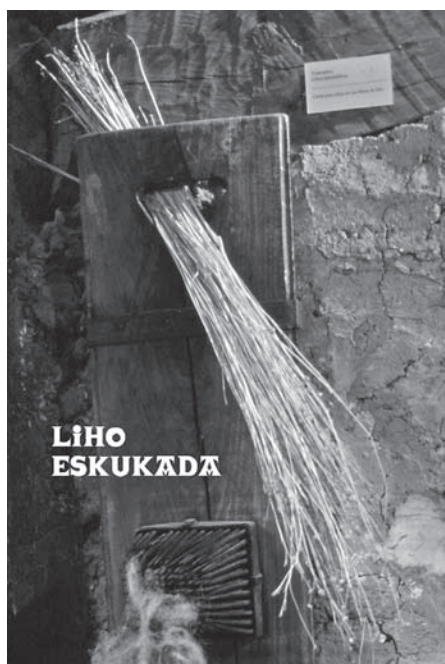
Etxe ondotik, soroetara begira, konjuruetako otoitzak eginez ur bedeinkatua gurutze itxura eginez bedeinkatzen zituen. Baserrikoek dozena erdi bat arrautza ematen zioten eta akolitoak eramaten zuen saskian gordetzen zituen.

Herri batzuetan, etxeko konjuruak egi-teagatik apaizari etxera bi oilasko eramaten zizkioten.

Herriko lur sailei jira bat emanez ere konjuruak egiten zituen.

Urte guztian baserrietan lana gogor egin behar bazen ere, apirila benetan lan hilabetea izaten zen. Lihoa ere apirilaren hasieran ereiten zen.

Lihoa ere, gariaren antzera, lurra prestatu ondoren eskuarekin hazia alde guztietara soroan botaz ereiten zen.

Baserritarrek oihalak egiteko lihoa nahi zute-nez, zuntz gehiago ematen zuena ereiten zuten. Aleak hurrengo urtean berriz ereiteko bakarrik erabiltzen zituztelarik.

Gure lurrak eta klima, hezea eta epela, onak dira lihoa izateko, baina landare honek karez ongarritutako lurra ez du nahi izaten, baina oso gogokoa du neguan ondo simaurtutakoa.

Lihoaren landareak nahiko ur behar du, horregatik, behin hazten asten zenean, euririk ez bazuen egiten hamar bat egunez behin ureztatu beharra zegoen. Urak beste belar batzuk ere hazten zituenez, jorraketa eginez kendu beharra izaten zen.

Lore urdinak ditu eta baditu burutxo batzuk bere barruan haziak dituztenak eta hurrengo urterako gordetzen direnak.

Argazkian ikusten den bezala, oso landare mehea da eta hazte azkarrekoa. Horregatik, ekainean hil egiten da.

Landarea heldu eta lehortu denean, egunsentian, eskuarekin zuztar eta guzti errotoik ateratzen da eta, landare batekin lotuz, eskukadak egiten dira.

Eskukada hauei, egurrezko mazo batekin buruan joz, aleak kentzen zaizkie, hurrengo urtean ereiteko gordetzeko.

Eta liho eskukada guztiak "linaputzu" izeneko ur putzuan sartzen ziren, gainean harri batzuk jarritz urpean mantentzeko. Hamar bat egunetan edukitzen zen uretan lihoa, egostearren. Landare azalari lerre itxurakoa azaltzen zaionean, egosita dago.

Linaputzu hau baserri bakoitzak egindakoa izaten zen. Inguruko errekatxoren baten alboan, oso sakona ez zen lau koadroko putzua izaten zen, errekatxotik kanal batekin ura hartuz eta, beste batetik errekarara itzultzen zen.

Lehortu ondoren, lihoak zeukan azal gogorra kentzeko, tranga ireki, eskukadak trangan zeharkatuta jarri eta, tranga irekiz eta itxiz, argazkian ikusten den iztupa multzoa lortu arte, lihoa trangatu egiten zen.

Gero, lihoa garbitzeko, iztupa multzoa txarrantxatu egin behar zen. Txarrantxa hau, burdin orratz multzoa zeukan ohol bat izaten zen, eta orratz tartean iztupa multzoa pasatuz garbitzen zen.

Eta hemendik aurrera-ko lanak gehienbat emakumeen lanak izaten ziren.

Liho multzo garbi hauekin egiten zen gero liho-haria. Horretarako tresnarik zaharrenak eskuko gorua eta linaia ziren. Goruan iztupa multzoa jarri eta, esku bateko behatzekin haria egiten zuen eran, beste eskutik zintzilika zeukan linaia muturrean haria lotuta jarri eta bera jiraraziz egiten zen haria. Linaia hariz bete ahala hustu eta mataza egiten zuen, harilkaian sartuz.

Gerora hankarekin birarazten ziren egurrezko tresnak erabili izan dira. Hemengo argazkietan bi eratakoak ikus ditzakegu.

Gero harilkaian zegoen haria harilkatu eta bolak edo kopetak egiten zituzten.

EHUNEZKO OIHALA

Gero hari hauek ehuleari eramaten zizkionten, hark bere ehungailuan ehunezko oihaletan egiteko, ondoren etxean alkandorak eta beste arropa batzuk egin ahal izateko.

Oihaletan egiteko lan honen ordainsaria errotariarenaren berdina izaten zen, hau da, makila hariarekin ordainduz. Beraz, baserritarrek bolatan edo kopetetan hamar kilo hari eramaten bazion ehuleak, ehunetik hamarra kobratuz, oihaletan bederatzi kilo emango zizkion.

Maiatzean sartuta zerba, letxuga, eta toma-tea aldatzen zituzten baratzetan.

Urte guztian iraungo duten tipulak aldatzeko unerik onena maiatzeko ilbehera da.

Orain da udaran jango ditugun barazkien landaketa handienaren garaia.

Maiatzak 3 Santi Kutz. Egun honetan baserritarrek, Erramu egunean bedeinkatutako adarrekin egindako gurutzeak jartzen zituzten. Baserriko ate nagusian, leiho markoetan, ukuiluko horma-zirriztuetan eta soroetan, goian esan den bezala.

“Igokunde eguna”. Kristauak zirenak, behin jaunartzea egin ondoren, egun honetan zehar berrogei kredo errezatu behar izaten zituzten, nahiz elizan, kanpoan edo etxean.

“Beasaingo festak”. Beasaingo semea zen eta Japonian, gurutziltzatuz, martiritatu zuten Igokundeko eta Loinazko Martin Santuaren oroimenez, herriko festak Igokunde egunaren hurrengo igandean hasten dira, nahiz eta egunik garrantzitsuena astelehena izan, Santuaren Basilikara elizgizonek, agintariek eta herritarrek prozesioa eginez ospatzen dena.

“Mendekoste bigarrena”. Astelehen honetan, gaur Beasaingo auzoa den Astigarretako San Gregorio ermitan, bertakoek egun guztiko erromeria egiten zuten, mezarekin hasi, bazkaria eta trikitilari eta bertsolariekin.

Maiatzak 15. San Isidro eguna.

Nekazarien patroia den santu honen eguna aspalditik ospatzen ez bazen ere, Beasaingo baserritarrek XX. mendeko lehen hamarkadetan behintzat ospatzen zuten eta, ezbeharretan elkarri laguntzeko, santuaren izeneko lagunartea zeukaten.

Egun honetan baserritarrek, mezatara joan ondoren, lagunarteko bilera egiten zuten eta eguerdian bazkariarekin bukatzen zuten.

“Corpus Christi” eguna. Goizean, meza nagusiaren ondoren, egun honetarako herrian elizako emakume laguntzaileek prestatuta egoten ziren bi aldareetara prozesioa egiten zen, Santisimoa kustodiaren barruan bikarioak palioaren azpian eramaten zuelarik.

Lehenbiziko aldea udaletxearen aurrean egoten zen eta elizatik bertaraino prozesioan joan ondoren, bikarioak otoitz batzuk egin eta, belaunikatuta zegoen herriari, Santisimoarekin bedeinkazioa ematen zion.

Handik abiatu eta Arana kalearen bukaeran egoten zen bigarren aldarera prozesioan joan eta berdin ospatzen zen.

Eta azkenik, elizaraino berriro ere prozesioan joaten zen.

Prozesioa igaroko zen bidean, azeri buzta, mihilua eta ezpata izeneko belarrak botatzen ziren.

Kontuan izan behar da, prozesioan parte hartzen ez zutenak, prozesioa igarotzerakoan kalean baldin bazeuden, lurrian belaunikatu beharrean zeudela.

Prozesio hauetan erabili zen azkeneko palioa, 1929ko Corpus Christi egunekoan estreinatu zen eta, aspaldiko ohiturari jarraituz, bera eramateko sei makilak beste hainbeste baserri jakinetako semeek eramaten zituzten.

“Txorimaloa”. Gariaren gainean dagoen esaera zahar batek dioenez, maiatzerako garia burututa egoten da. “Handia banintzen txikia banintzen, maiatzen burutua nintzen.”

Horregatik garia burutzen zenean txori guztiak bere buruko haziak jatera etortzen zirenez, ordurako izugarriak soroan jarrita egon behar zuten.

Etxean zeuden galtza eta alkandora zaharren batzurekin bi makilekin egindako gurutzea jantzita, eta gero lastoarekin betez, etxeko mutikoek egiten zituzten. Baratzetan ere jartzen ziren.

Euria egin zezan erreguteak Igokunde aurreko hiru egunetan egiten ziren, eta lehortea baldin bazegon herriak eskatzen zenean ere bai. Prozesioarekin izaten ziren.

Ekainean letxuga, tomate, piperra, aza eta azalorea aldatzen zituzten baratzetan.

Porruak aldatzeko unerik onenetakoa San Joanetako ilbehera da.

Sasoi honetan indartsu ateratzen dira belarrak, eta baratzetan maiz kendu behar dira gure laboreei konpetentzia ez egiteko. Orduak igaro behar dira makurtuta lanean.

Udako eguraldiaren arabera, ekainean, uztailean edo abuztuan mendiko belarrak ebaki eta jaso behar izaten ziren.

Egun gutxitan egitekoa zenez, lan honetan ere etxeko andre-gizon gehienak aritu behar izaten zuten.

Ilargiari begiratzten zioten; ilbeheran ebakiz gero, hautsik ez zaiolako egiten, eta indar eta usain askoz hobe izaten duelako.

Gizonek, eguzkiak berotu baino lehen, ia egunsentian segarekin belarra ebakitzen hasi eta eguerdira arteko saioak egiten zituzten.

Eta arratsaldeetan, berriz, etxeko gehienek belarra ontzeko eguzkitan jiratu eta gurdia edo lera bete eta etxeraino eramaten zuten.

Gero belar guztia gurditan edo leretan baserriko ganbarara eramaten zen.

Gurdia ezin bazen ganbararaino sartu, po-lea baten bitartez, teilatu azpiko leihotik far-doak igotzen ziren.

Eta hau betetzen zenean, belar metak egiten ziren, etxe ondoan.

Ekainak 13. Paduako San Antonio.

Nahiz eta denek jairik ez egin, gazte asko eta asko Bizkaiko Urkiolako San Antonioren elizan egiten zen erromeriara joaten ziren.

Ekainak 23. San Joan bezpera. Etxe gehienetan San Joan sua pizten zen, handiagoa edo txikiagoa izan. Polita zen Usurbeko magalera iluntzean begiratu eta baserri gehienetan sua piztuta ikustea.

Beasaingo Igartza auzoan ohitura zen San Joan arbola altxatzea eta orain urte batzuk berreskuratu da ohitura hori.

Gau honetan etxeetako ate markoetan lizar adarrak jartzen ziren, gaur bakarren batzuk oraindik ohitura honi eusten diotelarik.

Ekainak 29. San Pedro eguna.

Beasaingo auzoa den Arriaran herrian bere urteko festa nagusiak ospatzen zituzten.

Arriaranen Gipuzkoako intxaurrondo handiena eta oso ospetsua izan zena zegoen.

Bere gerria lau metro eta hogeitazentimetro zen. Aletan ere bere etekina ez zen makala, hamazazpi anega intxaur goxo eta xamurrak ematen omen zituen. 1932ko urte zahar egunean, elurra zela, bota omen zuten, Eibarko herrian eskopetentzako kulatak egiten zituen lantegi bati salduta. Argazkia 1912koa da.

Uztaillean sartuta, negurako zerbak, porruak, azak eta letxugak aldatzen ziren baratzetan. Eta frutetan udako kimaketa egin.

Baratzean ureztaketa egin beharra zegoen, eta ahal zela iluntzean. Egunero ureztatzea baino, astean bi edo hiru egunetan ondo bustitzea hobe zen.

Baratzaren ertzetako leku batzuetan, tartakue deitzen zitzaion landare bat aldatzen zen, bere usainarekin satorrak ez sartzeko.

Udaran, artoaren lastoa erabat hazi zenean eta lorea irteten zitzaionean, lorea eskuarekin kendu eta ganaduei ematen zitzaion.

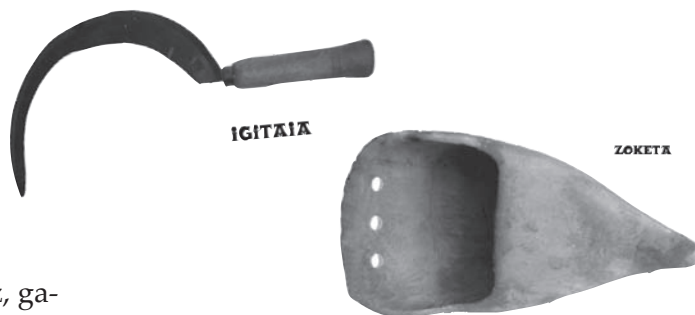
Garia berriz, behin helduta zegoenerako familiako andre-gizon larri guztiak prestatzen ziren gari-ebaketan hasteko.

Igitaiak ondo pikatuta jarriko zituzten etxeko jaunek, eta erabakitako egunean goiz eta arratsaldeko lanari helduko zioten.

Esku batean igitaia eta bestean behatzak babesteko zoketa, bi edo hiru kolpe lastabala izeneko lasto eskukada egin ondoren, lasto batekin lotu, lurrean utzi eta beste bat egitera, makur-makur eginda adituko ziren eguzkipeko ordu astunetan.

Atzetik ume koxkortuek eskukadak hartu eta elkarren kontra zutik jarritz, garia ihartzeko metatxoak egiten zituzten.

Familiako gutxi ziren baserrietan, laiatzeko garaian bezalaxe, gari ebaketan ibiltzen ziren gizon taldea ekarri beharko zuten.

Metatxoetan garia ihartu ondoren, gurdian etxeko ganbarara jasotzen zuten eta, berehala garijotze lanak hasten ziren.

Horretarako etxe guztietan garia jotzeko bi edo hiru harri zabal izaten zituzten.

Garia jotzeko harri hauek aldapatxoan bezala jarri ahal izateko, adarrekin egindako euskarri batzuk jartzen ziren. Eta garia jotzean aleek ihes ez egiteko, ganbarako atea eta leihoa ixten ziren.

Eskukadak hartu eta harriaren kontra jo eta jo garbitzen zuten garia. Nahiz eta gari joleek burua eta aurpegi gehiena zapi batekin estali, nahiko hauts jan behar izaten zuten. Beraz ez zen gogoko lana, baina urte guztirako ogia nahi bazen, egin beharrekoa.

Uztailak 26. Santa Ana eguna. Ordiziako festa nagusia, eta familiakoren bat izanez gero, batzuk bazkaltzera joaten ziren.

Uztailak 31. San Inazio eguna. Gipuzkoako jai eguna zenez, mezatara eta jaiegunetako ohiturak.

Abuztura iritsi gara eta baratzean uzta garaia da. Beroarekin azkar heltzen ziren barazkiak eta argi ibili beharra zegoen, handiegiak egin edo pasa ez zitezen.

Neguko landaketarekin jarraitzen dugu. Aldatutako landareak ondo hazteko ondo zaindu behar ditugu, batez ere simaurketa eta ureztapena zainduz.

Abereak larrean ibiltzera ateratzen ziren, eta han zebiltzan bitartean, ukuilua garbitzeko aprobetxatu behar zen.

Abuztuaren lehenbiziko egunetan simaurra simaurtegitik soroetara gurdiarekin edo asto gaineko kartolatan ateratzen zen. Han pilak eginda utzi, eta gero sardearekin soroan zabaltzen zen.

Arbia San Lorentzotan egiten zen (abuztuak 10), eta oso mainatsua denez, kontu handirekin ibili beharrekoa zen.

Garia izan zen soroan, gelditu ziren gari zuztar eta belarrak arearekin kendu eta errenkadan bildu egiten ziren, eta bere hartan erre.

Gero arbi-hazia eskuarekin alde guztietara botaz ereiten zen, eta berriz arearekin beste pasada bat emanaz lurperatzen zen.

Arbia ereiteko azkeneko eguna Abuztuko Amabirjina bezpera eguna izaten zen.

San Roke egunetik aurrera ereinez gero, zanbroa izeneko gorriren antzeko gaixotasuna sartzen omen zaio. Ereiteko orduak ere ba du bere zerikusia, beraz eguerdiko ordu beroenetan bota behar da hazia lurrera.

Gero landarea ernetzen irailean eta hazten urrian zihoala, jorratu egin behar zen, arbiondo mardulak jaso nahi baziren. Horregatik esaera zaharrak dio: "Jorra bat arbi bat, bi jorra bi arbi, hiru jorra nahi den hainbat arbi".

Beraz nahiz eta irailean eta urrian jorratu behar direla jakin, garai beretan garoa ebaki eta jaso behar zela, sagarrak bildu eta ganbaran zabaldu, etab., askotan ez zen jorratzeko asti handirik izaten.

Nahiz eta gabonetarako arbiondo batzuk eginda izan, oraindik ez du behientzako indarrik, horregatik urtarrila, otsaila eta martxoaren erdialdean loratu baino lehen, egunean egunerako behar zirenak biltzen ziren, gero igitaiairekin txikitu eta ganaduei emateko.

Txerriari emateko, berriz, txikitu ondoren pertzean egosten zen.

Arto artean egindako indaba, abuztuaren azkeneko heldu ahala jasotzen hasten zen. Emakumeak ia egunero egiten zuten jira bat indaba helduak jasotzera irailean eta urrian.

Irailean geundelarik, larreetan belar haziak erein eta karea botatzen zen.

Eta goian esan den bezala, ernetzen ari diren arbiak jorratzeko garaia da.

Irailaren 8a. Amabirjinaren jaiotza eguna. Egun honetan Goierrin hiru ermitatan egiten ziren erromeriak eta baserritar asko joaten ziren batera edo bestera.

Hauek ziren. Beasaingo Loinazko Amabirjinaren ermita; Itsasoko Kizkitzako Amabirjinaren ermita; eta Mutiloako Lierniko Amabirjinaren ermita.

Egun honetan, Beasaingo elizatik Loinazko Amabirjinaren ermitara prozesioan joan, eta bertan meza entzuten zen.

San Agustin egunaren (abuztuak 28) hurrengo igandean, Aralarko Mikel Deunaren Baselizan Absolbizio mezak ematen ziren.

Goierriko baserritar askok, beste leku askotakoek bezala, oinez joan eta etortzeko ohitura handia zuten. Beasaindik, Lazkaomenditik aurrera, Igaratzaraino joan behar zen, eta handik Goardaetxetik San Migelera. Joan eta etorri egun batean egiteko nahikoa.

Irailak 29a. Mikel Deuna. Herri batzuetan jai erdia egiten zuten.

Irailean hasi eta San Martin (azaroak 11) inguru arte izaten zen garoa ebaki eta etxeratzeko garaia. Ahal zirenak garo-ganbaran gordeko ziren eta gainerakoak garo-metetan pilatuko ziren, etxekoak bukatu ahala eramateko. Gainera, hurrengo urtean askoz garo hobia etortzen zela eta, ilbeheran ebakitzen zuten.

Herri saileko basoetatik ebaki behar zirenean ezin zen norberak nahi zuenean hasi, baizik eta aurretik izendatzen zuten egunera arte itxaron behar zen.

Goierriko Idiazabal, Mutiloa, Segura, Zegama eta Zeraingo herriak, Arabako beste batzuekin partzuergokoak zirenez, Otsaurte inguruko basoetatik garoa hartu zezaketen. Etxe bakoitzetik ahal zuten guztiak joaten ziren garoa hartzera.

Behin eguna izendatuta gero, lehenbiziko hiru egunetan igitaiarekin bakarrik ebaki zezakeen, bestela asko ziren familiek, errenkadan jarri eta gutxi zirenetakoak ezer asko gabe utziko zituztelako. Gaur egun ez dut uste horrelako neurririk hartzen dutenik.

Otsaurteko basoetako bordetara, partzuergoan parte zuten herrietako etxe bakoitzeko sasoirik hoberena zuten gizasemeak bezperatik igotzen ziren, erromeria batera joango balira bezala soinu-jole eta guzti. Eta basoan igarotzen zituzten egun batzuk.

Egunero edo bi egunean behin, etxeakoak igotzen ziren jaki eta edariak eramatera, eta ebakitako garoak gurdiaekin etxeratzeko.

Urrira iritsi eta, izotzak etorri aurretik, denbora luzez gorde ditzakegun fruituen uzta; kalabaza, intxaurrak, sagarrak, etab. heltze puntu egokian bildu eta izozteetatik babesean dagoen toki lehor eta egurastuan jasotzen ziren.

Hazten ari ziren arbiak jorratu egin behar ziren esan bezala.

Batzuk lehentxeago eta besteak geroxeago, sagarrik gehienak udazkenean biltzen ziren. Azokara saltzera eramateko edo etxe mahaian jateko behar ziren alerik onenak, sagarrondora igo eta eskuz biltzen ziren.

Horretarako, garai hartako gizonen alkan-dora handia gerrikoan gora igo, eta golkoa sagarrez bete-bete eginda jaisten zen zuhaitzetik baserritarra.

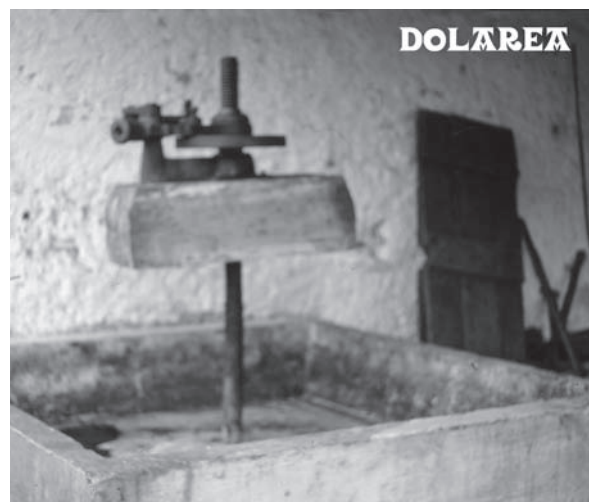
Gero, sagardoa egitekoak eta urrutiko adar mehetan zeudenak, hagarekin sagarrondoa astindu eta lurrera botatzen zituzten.

Eskuz bildutakoak etxe sagar-mandioan poliki-poliki jarri eta ukitu gabe gordetzen ziren. Hagaz botatakoak berriz, asko baziren batzuk behiei emateko egun batzuetan gordetzen ziren, eta besteak dolarearen ondoan pilatzen ziren.

Sagardoa, gutxi edo asko, baserri gehienetan egiten zen, gero udarako lan astunak egin behar zirenean egarria kentzeko izateko.

Aurrena sagarrak askan pisoiarekin txikitu eta dolarera botatzen ziren. Eta hau betetzen zenean, ohol lodiz estali, gainean zeharkako hagak ipini eta, dolareko ardatza biraraziz, sagarra estutzen zen.

Honela ateratzen zen lehenbiziko sagardoari "pittarra" esaten zitzaion. Zerbait edan eta upelera sartzen zen ondu eta gordetzeko.

Gero upeletik botiletara sagardoa pasatu nahi bazen, ilbeheran egin behar zen, bestela liga egiten zaiolako.

Gure baserrietan sagarrondoa eta gaztainondoa izan dira fruta arbola nagusiak, bai batak eta bai besteak nahiko lursail zabalak hartzen zituztelarik. Bai etxean jateko edo ferian saltzeko ere fruta oso estimatuak baitira gaur ere.

Baserri bakoitzak bere sagastia eta bere gaztainadia izaten zituen, eta batzuetan sagasti eta gaztainadi bat baino gehiago ere izaten zituen.

Hona hemen garai bateko sagar motak: Errezila, Mokotea, Urtebia, Musu gorria, Txori sagarra, San Juan sagarra eta Apaiz sagarra.

Baina sagastiak zahartu egin direnez, oso sagar mota gutxi dago.

Baserri ondoan beste fruta arbola batzuk ere edukitzen zituzten, hala nola udareondoa, aranondoa eta mizpira, baina bakoitzetik bana edo bakarren batetik bi agian. Eta etxearen horman kiribildurik, baserri askotan mahats-parra egon ohi zen.

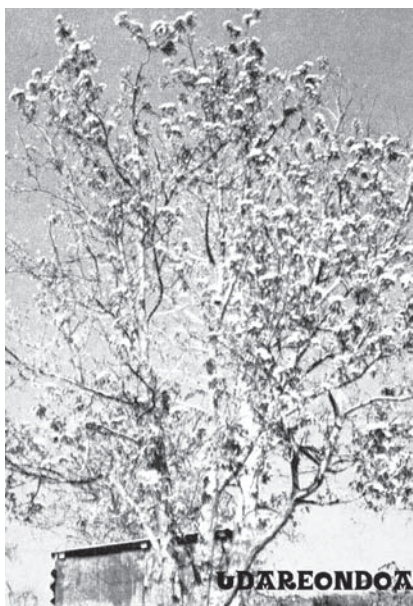
Fruta arbolak urtero inausketa egitea eskatzen du, eta baserriko hormako mahats-parrak azaroko ilbeheran egitea.

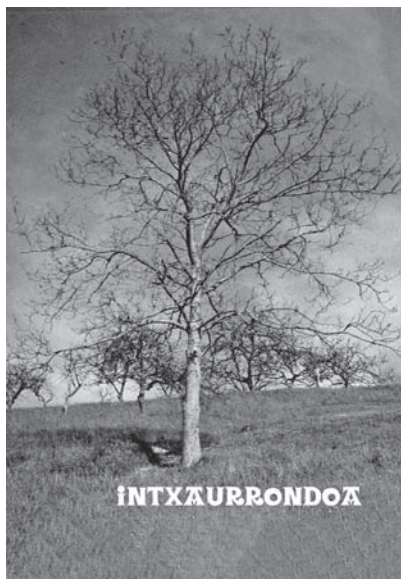
Sagarrondo gazteak, urtero neguko ilgo-retan inausten ziren Eguberriak igaro eta berehala, arbolaren izerdia mugitu baino lehen.

Gaztainondoari dagokionez, gutxienez zazpi motatakoak beren hosto eta morkotsengatik bereizten ziren. Andre Mari gaztaina, Bixkaie (erretzeko preziatuena), Otainu gaztaina (egosirik jateko estimatuena), Inurri-goa, Txakarroa eta Berde gaztaina.

Udazkenean gaztainak biltzeko gurdia-ekin gaztainadira joan, saskia eta matxardea eskuan hartu eta, etxeko batek hagarekin gaztainondoak astindu, eta besteak saskiak bete ahala gurdia eramaten zituzten. Etxera ekarri eta ganbaran pilatuta jarriko zituzten.

Gero hilero-hilero, ilbeherako egunetan, pala batekin morkots piloa bere lekutik ondokora pasatuz buelta emango zieten. Eta egunero morkotsetik atera, danbolinean erre eta afaltzeko jaten ziren.

GAZTAINONDOA**INTXAURRONDOA****GEREZIONDOA**

Gaztainadia bi belaunaldiz behin berritu behar izaten zen, eta hemen halakorik egin ez denez, gaur egun jadanik ez da gaztainarik biltzen Beasainen. Urtero Galiziatik ekartzen dira.

Intxaurra da, bestalde, ondoen iraun duen fruta arbola, ugaltu ere egin delarik. Baserri guztietan biltzen dituzte intxaurrak urte guztian jateko, eta batzuetan saltzeko ere bai.

Gerezia ere gainbehera doa. Eta dendetan salgai dauden gehienak kanpokoak dira.

Azaroan sartzean, libre geratu diren lursailetan karea zabaldu zezaketen.

Azaroak 1. Santu Guztien eguna. Jai eguna zenez gero, denak mezatara joaten ziren, eta gero kanposantura bisita egin eta familiakoen alde bere hilobian erreztatza.

Azaroak 2. Arima eguna.

Egun honetan garai batean apaizak hiru meza ematen zituen.

Emakumeak mezatara joaten ziren eta, etxe bakoitzak elizan zuen sepulturan, argizaiola piztu, apaizak errespontsua errezzatzeko.

Azaroan artoa heldua izaten zen, eta artaburuak jasotzen ziren, ihartu ondoren aletzeko. Lehen esan bezala, eguneroko arrosarioa baserrietako sukaldean errezzatzerakoan, aletzen ziren artaburuak.

Azaroak 11. Tourseko San Martin eguna.

Gaur Beasaingo auzoa den Astigarretako urteko jai nagusiak ospatzen ziren, agintariak mezatara eta bazkarira joaten zirelarik.

Gainera, esan den bezala, egun honen inguruan hasten ziren baserritar batzuk txerria hiltzen.

Azaroak 30. San Andres. Beasaingo San Andres ermitan meza ematen zen.

Garia ereiten, berriz, herri batzuetan San Martin egunaren inguruan hasten ziren.

Artoa kendutako soroan golde txikia pasatu eta lurrari buelta ematen zitzaion aurrena.

Gero hiru edo lau lagun errenkadan jarri, eta aitzurrarekin lurra txikitu egiten zuten, zohia eta lurra berdinduz.

Gari hazia eskuarekin alde guzietara botaz erein eta area pasatzen zen hazia estaltzeko, eta garia ereinda zegoen.

SAN ANDRES ERMITA

Azkeneko hiru lan hauek ez ziren osorik bata bestearen atzetik egiten, hau da, ez zen bat bukatu arte bestea egiteko itxaroten, baizik eta zatika-zatika hirurak egiten joaten zen, lurra bueltatu ondoren gehiegi lehortu ez zedin.

Garia ereiterakoan euria hasten bazuen ere ez zuen axola. Askotan lokatzetatik hankak atera ezinik ibilita ere, erein egiten zen garia bere garaian egiteagatik. Gariari ez zaio lokatzetan ereitea axola, gero neguko izotzak eta elurrak lur ura gozatu egiten baitu.

Garia da lurra gehien hondatu eta txartu egiten dutenetakoa, eta baba lurra gehien abonatzen eta ontzen duena.

Ereiteko aleetan, indaba, arto, erremolatxa eta arbi haziak etxeakoak izaten ziren, baina gari hazia bi urtean behin kanpotik ekarrita aldatzea hobea zen, eta urtero ekartzen bazen, berriz, orduan eta hobe.

Gero gariari, “añoa” izeneko gaitza azaldu ez zedin, dendatik ekarritako harri kozkor batzuk ontzi handi batean uretan desegin eta, egun pare bat aurretik gari aleak bertan sartu, eta hurrengo goizerarte edukitzen ziren. Handik atera, egun batez lehortzen eduki eta ereiten ziren.

Txerria hiltzeko gaiari helduz, esaera zaharrak San Martin egunarekin nahiz lotu, baserri askotan urtean behin gabonak aurretik hiltzen zuten. Eta orain dela 60 urte, neronek aritu behar izan nuen txerriaren atzeko hanka eusten, eta Ostiral Santu eguna zen. Beraz, bakoitzak nahi zuenean hiltzen zuen, lan horretan ohitura zuenari deituz eta familiako behar zirenak prestatuz.

Urte guztirako txerriakia izateko, familiaren arabera, batzuetan txerri handi bat, eta besteetan ehun bat kiloko bi koxkorxeagoak hiltzen zituzten urtean.

Txerria ordotsa (arra) baldin bazen, ilbeheran hiltzen zen; eta ahardia (emea) baldin bazen ilberrian.

Hiltzen zuten egun berean, gibela etxe-koandreak prestatu eta, goizean bazen hamaiketakoa eta arratsaldean bazen merienda, txerria hiltzen ibili ziren guztiek egiten zuten.

Behin, gure lagunarteko Andres Olano zena herriko ganadu-hiltzailea zelarik, Ostiral Santuko goizeko elizkizunetik irteten ari ginenean

esan zidan, Beasaingo baserri batera txerria hiltzera joateko abisatu omen ziotela eta, etxe hartan jende gutxi zirela jakinda, ia gosalongoan elkartu eta biok joango ote ginen.

Nik lan hura egiteko ohiturarik ez nuela esan nion, baina berak lasai egoteko erantzun zidan, behin txerria mahian botata gero, azpian gelditzen zen eta eusteko errazena zen atzeko hankan jarriko ninduela. Laguna nuenez ezezkoa ematera ez nintzen ausartu, eta esan bezala, etxera joan, gosaldtu, eta bere etxera joan nintzenean, mendian gora abiatu ginen baserrira bidean.

Iritsi ginenean zain zeuden etxe-ko lau lagunak, txerria botatzeko mahaia prestatuta zeukaten eta berehala ekin genion lanari.

Txerritegitik txerria atera eta mahai ondora ekarri zutenean, Andresek lepotik sartu zion bere tresna eta, denok batera, mahai gainera bota genuen.

Baina txerria ez zegoen konforme. Haren garriak eta ostikadak. Hankarik errazena jarri omen zidan eusteko, baina haiek ziren astinduak ematen zizkidanak. Nire eskeletoa han desmuntatuko zidala pentsatzen nuen.

Baino Andresek, aiztoa sartuz, etxe-koandreak jasotzeko nahiko odola atera zionean, bihotza ukitu zion eta han hil zen txerria.

Emakumeak odolkiak eta lukainak egiten egun osoan ariko ziren. Eta, ordainetan, inguruko etxeetara, apaizari eta familiakoei etxe-ko ume kozkorrekin odolki pare bat eta solomo puska bidaltzen zieten.

Segidan ikusiko ditugun hamalau fotografia hauek, orain dela hogeita hamar urte Loitzenea baserrian atera nituenetako batzuk dira. Txiki-txikitatik nengoen txerria urtero nola hiltzen zen ikusita, baina argazki hauek atera ahal izatea niretzat oso zorionekoa izan zen.

Txerria hoztu ondoren, zatitu eta gazi kutxan sartzen zen, urtean zehar behar ahala atera eta jateko.

Eta etxe-ko andreak sukaldean, txerria hiltzen parte hartu zutenentzat hamaiketakoa prestatzen zuten, eta gero odolkiak egiten zituzten.

Eta abenduan sarturik, libre ditugun lur sailak goldatu eta simaurtuta utzi ditzakegu izotzak lur mokorrak birrindu ditzan eta udaberrian lurra erraz prestatzeko utzi.

TXERRIA

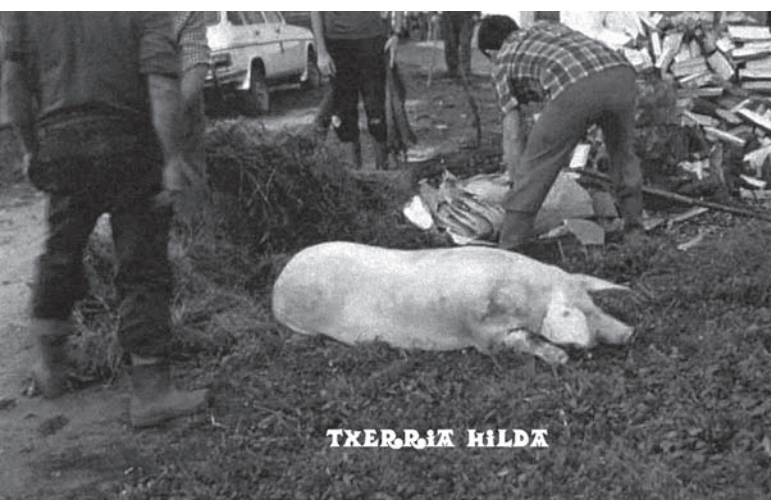
TXERRIA BOTATZEKO MAHAIA PREST

TXERRIA MAHAIAN BOTATA

TXERRIA ODOLUSTUTZEN

TXERRIA HILDA

TXERRIA ERRETZEN

TXERRIA ERRETA

TXERRIA GARBITZEN

BARRUAK HUSTUTZEN

TXERRIA IREKITZEN

TXERRIA HOZTEN

Abenduak 13. Santa Lutzi eguna. Egun honetarako lanik handienak eginda egoten zirenez, ahal zutenek Zumarragako urteko feria ospetsura joaten ziren.

Abenduak 21. Santo Tomas eguna. Baserriar asko maizterrak izaten ziren, eta egun hau zegoen izendatuta Gipuzkoa guztian etxearen nagusiari urteko errenta ordaintzera joateko. Goierriko gehienak Segurara, Ordiziara eta Donostiara joan behar izaten zuten.

Ari garen garai honetarako errenta saria dirutan ordaintzen zen, eta nagusiari gabonetarako kapoi pareia eramaten zitzaizkion.

Abenduak 24. Gabon eguna. Ilunabarrean hasita, baserrietako gazte taldeak gabonetako koplak abestuz, baserriz baserri eskean ibiltzen ziren.

Etxeetan familiak bildu eta afari berezia egiten zen.

Abenduak 25. Eguberri eguna. Jesus haurra jaio zela ospatzeko jai eguna izaten zen, eta meza nagusira joaten zen. Eta eguerdiko bazkaria ere berezia izaten zen.

Garai gabeko lanak
eta eginkizunak

Garai jakinik gabe egiten ziren lan batzuk aipatuko ditugu orain.

Behiari susarak hogeita lau ordu bakarrik nola irauten dion, berak agintzen duenean eraman behar da zezenarengana. Astoari berriez, lau edo bost egun irauten dionez, emea edo arra nahi badira ilbeherarekin edo ilberriarekin kontuak ateratzea errazagoa da.

Urte sasoian lau garta-denboren garaietako gauetan, aitonak kea nora aldera joaten zen ikusteko, gauerdian pipa errez leihora irteten ziren, hurrengo hilabeteetan zer haize izango zen jakin nahian.

Baserri batzuetan herriko festetarako txekorra hiltzen zuten bi familien artean, edo txahala batentzako bakarrik bazen. Horretarako lan horretan trebea zen bati deitzen zioten eta, hil ondoren, haragi pusketa txikiak egin, gatzatu eta, gorde ahal izateko zezina egiten zuten.

Bere larrua abarkak egiteko erabiltzen zuten, baina aurrena ondo garbitu, ilea behe-raka dela lurrean zabaldu eta kare-hautsaz ondo estaltzen zuten, nahiko gogorra gelditu arren, ontzeko.

Baserrietan garrantzi handia zuen beste gai bat auzotasuna izan zen.

Alde batetik lagunartea zeukaten, eta bakarren bati zoritxar bat suertatuz gero, etxea erre, ganaduak hil edo, lagunarteak lagun-tzen zion.

Baina aspalditik indarrean zegoen beste auzotasuna, "Lehen auzoa" izenekoa, izan zen. Izen hau, baserri batetik herriko kanposantura zihoan bidearen eskuin aldean aurkitzen zen lehen baserriko familiak zeukan.

Beraz, baserri honetakoek harekin egin-behar jakin batzuk zeuzkaten, nahiz eta momenturen batzuetan beren artean haserre egon.

Etxekoren bat gaixotzen zenean sendagileari eta apaizari abisua eramatea. Eta okerre-ra bazihoan eta elizakoak eman behar bazi-tzaizkion, apaizari laguntzea.

Gauetz gaixoa zaindu, egunez zaindu ahal izateko etxekoak lo egin ahal zezaten.

Hiltzen bazen, gorpua etxean zegoen bitartean, ganaduei eta etxeko edozein lani aurre egin.

Gorpua elizara eta kanposantura eramaterakoan, segizioa gidatu eta, bukatu ondoren etxera itzultzean, ukuiluan sartu eta, etxe-koaren heriotzaren berri ganaduei ahotsez adierazi.

Etxeko erlategira joan, hatz kozkorrekin erlauntza jo eta, erleei heriotza adieraziz, argizaria egiteko agindu, etxeak elizan duen hilobi ordekoan argizaiolak argi egiteko.

Herriko festak eta erromeriak

Eta azkenerako utzi nahi izan dugun gaia herriko festa nagusia eta beste eginkizun batzuen izan da.

Gure Loinazko Martin Santua Igokundekoa zenez, Beasaingo festa nagusia Igokenduko hurrengo astelehenekoa da, bera jaio zeneko etxearen ondoan jaso zen basilikara prozesioa egiten delarik.

Egia da gaur kaleko festek aurreko ostira-lean hasi eta bost egun irauten dutela, baina festaren muina astelehenekoa da.

Loinazko San Martinen irudia Mariaren Jasokundeko elizatik basilikara eraman eta ekarri egiten zuten sei gizonak Beasaingo baserritarak izaten ziren, eta haietakoren batek eramateari uzten zioenean, etxeko semeak hartzen zuen bere tokia. Eta gaur egun ere, ahal den neurrian hau mantentzen jarraitzen dute, nahiz eta beti ezin bete. Haien aurretik beste baserritar bat joaten zen, banderaduna.

Hurrengo orriko argazkian orain dela 70 urteko sei andariak eta banderaduna, herriko

bikarioa, kofradiako arduraduna eta basilika-ko zaindariarekin ikusten ditugu.

Goizean goiz, bere jantzi bereziekin, udaletxera joaten ziren, eta bertan zain egoten zen alkateak herriko bandera ematen zien.

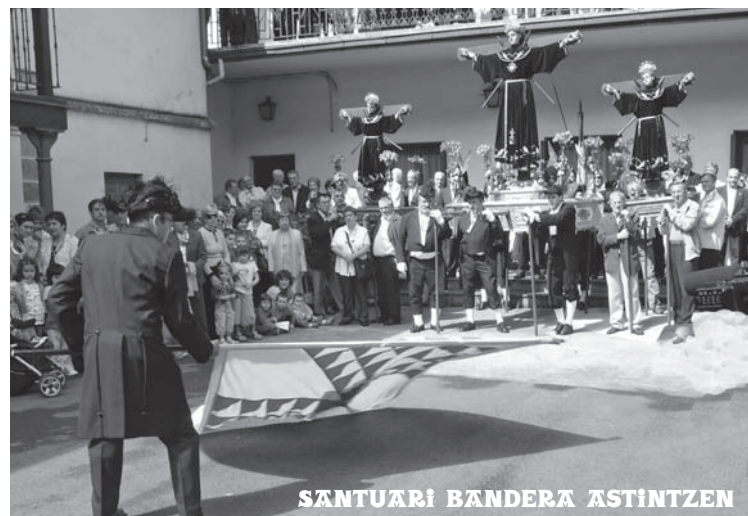
Handik herriko agintariekin batera elizara itzultzen ziren, txistulari banda aurretik ziholarik. Eta elizatik prozesioa irteten zen basilika aldera, aurretik txistulariak ereserkiak joz eta musika bandarekin.

San Martinen irudiaren aurretik ere, aldrean bere alboetan dauden eta bere akolitoak izan ziren San Antonio eta San Luis, prozesioan eramaten ziren.

Herriko dantzariak ere, beren bi ezpatak eskutan zituztelarik, prozesioan joaten ziren eta, elizatik irtetea, basilikara iristean eta irtetea eta elizara berriz itzultzean santuari dantza egiten zioten. Banderadunak ere santuari aldi berean astintzen zion herriko bandera.

Prozesioa bukatzean, bandera berriro udaletxera itzultzen zen.

Eta San Martinen basilikan meza entzun ondoren, hamaiketakoa egiten zen, herritik kanpo bizi zirenak eta eginkizun honetara etortzen zirenak agurtzeko.

San Martin jaio zen lekuan dagoen ermita-
txoari bisita egin, lagun artean egon eta itzule-
rako ekintzak egiten ziren, hau da, berriro dan-
tzariak santuari dantza egin eta banderadunak
bandera astinduz agurtu.

Kofradiako arduradunaren aginduak ja-
rraituz ateratzen zen prozesioa berriro herri-
ko elizara.

Eta herriko festei jarraipena ematen zieten,
beste gauza askoren artean gazteen aures-
kuak eta dantzarien dantzek.

Herriko jai hauen barruan, baserritarrek
antolatzen zituzten bere jai bereziak ere, idi
demak hain zuzen ere.

Batzuetan kanpoko idi demetan ibiltzen
ziren baserritarrekin, eta besteetan beren ar-
teko idiekin ere bai. Gipuzkoa plazan egiten
ziren.

Eskuineko argazkian ikus dezakegu Beasaingo idi demako harria.

Urteak pasa ahala, festetan gazte jendea entretenitzeko eta jolasteko, Gipuzkoa plazara zaldiko-maldikoak, noriak eta antzeko tresnak etortzen hasi ziren, eta herritarrek ez zieten muzinik egin. Ikus dezagun orain dela 80 urteko festetan zer jendetza zebilen.

Baino urteroko festez gain, baserrietako gaztediak beste toki askotan ere ongi pasatzen zuen.

Hurrengo orriko hiru argazkietan, gehienak baserriko semeak diren gazte taldeak ikusten ditugu.

Bat orain dela ia ehun urteko festetako, bestea Murumendiko Atxipiko harkaitz gainean, eta bestea orain dela ia ehun urte Urbiko ostatua zabaldu zuteneko festakoa.

Herriko feriak

Eta azkenik, Beasaingo feriari buruz zerbait. Gipuzkoan feriak egiten hasi zirenean, XI. mendean orain dela mila urte, lau ziren probintzia guztian egiten zirenak.

Leku irekietan egiten ziren, bat Ezkioko Santa Lutzia ermitaren ondoan; beste bat Elosun, San Andres egunean; beste bat Aiako Iturriozko San Joanen, Igokunde egunean; eta laugarrena Igokunde ondorengo larunbat eta igandean, Beasaingo Loinazko Amabirjinaren ermitaren ondoko zelaietan. Beraz, hiru feria egun bakarrekoak eta bat bi egunekoak, eta hau Beasaingoa izanik.

Zazpiehun urtetan zehar iraun zuten feria hauek, 1727. urtean Gipuzkoako Batzar Nagusiak herri barruetan egiteko agindu arte.

Baina ordurako Beasaingoa, 1665etik aurrera herriko eliza atarian egiten zuten. Horregatik daude gure eliza atarian harrizko eserleku luzeak, eta Seroretxe aldetik ezagutu genituenak gaur kenduta daude.

Ez dakigu noiz arte iraun zuen feriak eliza atarian, baina Beasaingo udalak 1867ko abenduaren 8an egin zuen bileran, azokari buruz hitz egin zuten eta erabaki hau aho batez hartu zuten.

Herrian bigarren mailako tren geltokia zegoelarik eta Irundik Madrilera doan bidean egoteaz gain, Zegamatik, Nafarroatik eta Azpeititik datozen errepideek ere gure herrian bat egiten dutelarik, eta indarrean zegoen legeari begiratzuz eta eskualdearen erdialdean egonik, bidezkoa zela asteen behin azoka bat egitea erabaki zuten, eta eguna asteartea izendatu zuten.

Eta hasieran beste herri batzuekin gora-behera txiki batzuk izan arren, hala jarraitu zuen eta hala jarraitzen du.

Geroko beste bilera batzuetan ere Udalak asteroko feriari buruz erabakiak hartu behar izan zituen.

Feriak herrian egiten hasi zirenean, kale nagusian jartzen ziren saltzaileak, udaletxearen azpian, baina euria egiten zuen egunetan, plazan zegoen Etxeberri zeuzkan arkupeetan jartzen ziren baserritarrak, baina oso tropelean denak sartu ezinik gainera.

Aurreko orriko bi argazkietan ikusten dira esandako lekuak. Eskuinean Kale Nagusian feriak egiten hasi zireneko lekua kalean bertan. Ezkerrekoan, plazako Etxeberriko arkupeak ikusten dira, feriako saltzaileak euri egunetan babesten ziren tokia eta, gero ikusiko dugun eran, kopiatsuak izan zirenak Udaletxe eta Eskola berriak egin zirenean.

Horrela, 1895. urteko hasieran Udalak, eskuineko argazkian Kale Nagusiaren ondoan, plazara igotzen ziren harmailen bi aldeetan, ikusten diren bi estalpeak eraiki zituen eta feriak lasaiago egiten jarraitu ahal izan zuten.

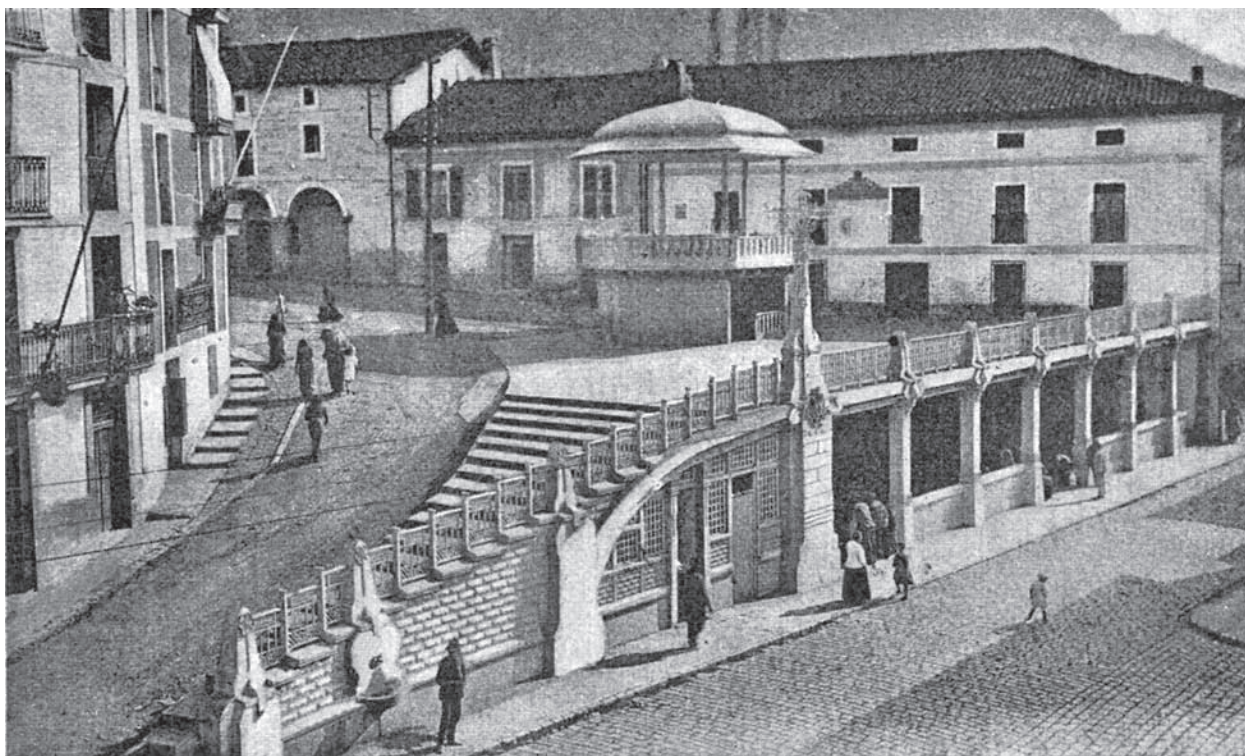
Eta herriko biztanle kopurua goraka zihoan eran, feria ere berdin zihoalarik, Udala feriak egiteko tokia handitu behar zela jabetu zen eta, lehen egindako estalpeak zeuden tokian eraikin berri eta handiagoa egitea erabaki zuen.

Eta baimenak, proiektuak eta behar ziren guztiak egin ondoren, 1913. urteko maiatzaren 11n inauguratu zuten beheko argazkian ikusten den feriako plaza berria.

Gainera eraikin honekin goiko plaza ere handitu egin zen, eta beheko plazatik goikora igotzeko mailadi berriak egin ziren, bere gainean musika bandarentzako kioskoa eginez.

Udaletxea bera ere, behar ziren zerbitzuak eman ahal izateko txiki geldituta zegoen, eta herriko alaba eta ongilea izan zen Martina Maiz Bagazgoitia jaio zeneko Etxeberri etxea Udaletxearen kontra zegoena erosi zuen eta, udaletxe zaharra botata, erositako etxeak zeuzkan arkupeen berdinak eginez, 1924ko urriaren 26an Udaletxe berria eta eskolak inauguratu ziren.

Eta handik urte gutxira, beheko plaza ere goikoaren azpian asko handitu zuten, ferietarako lekua asko handituz.

1926ko otsailaren 2an egin zen azokaren hiru argazki ikus ditzakegu. Lehenbiziko biak Bideluze plazan zeuden bi pilotalekuetan ganadu azoka, eta azkena Loinazko San Martin plazan baserritarrek beren baratzetako etekinak saltzen zituztena.

Garai berriak

Beste arlo askotan bezalaxe, baserriko lan eta eginkizunetan ere, azken bi belaunaldietan aldaketa oso handiak gertatu dira.

Garirik ez da egiten. Artoa ere oso gutxi. Eta ereite hauek egiteko lurra prestatzeko erabiltzen ziren goldea, area eta beste tresna asko lehen ganaduekin erabiltzen zirenak, gero traktore txikiak erosi eta lana asko erraztu zen. Eta horien atzean eramateko karroak zeudelarik, baserrietako garai bateko gurdiak eta lerak gordeta gelditu ziren.

Behiak soroetako lanik ez bazuten, esnetarako eta haragitarako bakarrik gelditzen ziren. Eta lur asko zeukatelako, baserri batzuetan zeuden idiak zer esanik ez.

Traktore txiki hauek asko erraztu zuten baserritarren lana. Lehen, gurdiak eta goldeak erabiltzeko, aurrena behiak edo idiak uztartu egin behar ziren, eta lan hau nahiko luzea zen.

Ganaduak ukuilutik atera, uztarria buru gainean jarri eta, erearekin ganaduen adarrak eta kopetak ondo lotzeak bere denbora eramaten zuen.

Traktorearekin, berriz, bere gainean eseri, giltzarekin motorra martxan jarri eta abiatzeko pronto zegoen, lehen gurdiarekin baino bi edo hiru aldiz azkarrago egiten ziren lanak.

Beste alde batetik, baserriko lana oso astuna zen kaleko lantegi eta dendetan egiten zenarekin alderatuta, eta askoz diru gehiago eskuratzen zen. Kalera ezkontzen ziren seme-alaben bizimodua ikusi besterik ez zegoen.

Eta honek guztiak, gazteei baserrian gelditzeko gogo kentzen zien.

Beste alde batetik, Beasaingo herria hainbeste hazi zenez, gertu zeuden baserri asko bota eta desagertu egin dira, bere soroetan eta belardietan etxe eta kale berriak egin ahala.

Beste askotatik, berriz, herrira jaitsi ziren bizitzera eta hustu egin zituzten. Baina gehienetara, nahiz eta baserrian ez bizi, egunero edo oso sarri igotzen dira bertan bizi izandakoak baratzean lan egitera. Gehienetan mantentzen dute baratzea.

Hustu ziren hauetatik batzuk, itoginak teilatuko zurajearen habe eta gapirioak usteldu arazi eta eraitsi egin dira, bakar batzuetan hormak besterik ikusten ez direlarik.

Gaur baserri askotan ez da inor bizi, baina belardiak garbi edukitzea komeni zaienez, batzuk sei edo zortzi ardi edo ahuntzak dauzkate, edo beste batzuk bi edo hiru zaldi, eta hauek zaintzera igo beharra daukate.

Eta ia egunero igotzen direnez, oilo batzuk ere badituzte. Gainera abere hauek baratzea ongarritzeko simaur pixka bat ere egiten dute. Dena etxerako adina arrautza eta barazki izateko.

Telleri baserriko ardiak.

Astigarretako Dorronsorotegi baserriko ahuntzek.

Antxumeak ahuntzen atzetik.

Dorronsorotegi baserriko Juan akerrarekin.

Hau bera egiten dute baserrietan bizi diren askok ere. Soroetako lanak egiteari utzi diote-nean, ganaduak kendu eta lurrak garbi mantentzearren, irtenbide hau bera eman diote.

Aranburuazpiko baserrian bezala beste askotan, nahiz eta bertan ez bizi, egunero igotzen direnez abereak badituzte, eta haiantzako jakiak prestatu beharrean daude gero bere etxeetan izateko.

Bakar batzuetan oraindik ere, txitak ateratzen dituzte, oilaskoak jan eta beren oilategiak berritzeko.

Baina Usurbe magalean azeriak daudenez, oilategietan gauez txakurra aske utzi behar izaten dute.

Badira baserritar batzuk ere, nahiz bertan bizi nahiz hustuta eduki, belardiak garbi

edukitzearren, ganaduak dituen inguruko beste baserritar bati bere lurretan larrean edukitzen uzten dietenak. Baina honetarako baratzean itxiturak jarri behar dira bestela, bati gertatu zitzaion bezala, helduak zeudelarik indabak jasotzera joan zenean behiek ere gogokoak zituztela konturatu zen.

Ganaduak esne eta haragitarako hiru edo lau behi dituzten baserritarrez gain, badaude beste hiru baserri bere zeregina horretara zuzendu dutenak, eta ukuilu handiak behi askorekin dauzkatenak. Beasaingo Altamira eta Ugartemendialdekoa, eta Arriarango Iturritza.

Larre behiak dira, bertako semeek herrian harategiak baitauzkate, eta beren txekorrak eta behiak hiltzen dituzte salmentarako.

Aranburuazpiko behorrak, oiloak eta antzarak.

Aranburuazpiko soroak eta artaburuak ihartzen, aletu ondoren oiloentzako janaria izateko.

Basartebekoa baserrian behiak larrean.

Badira baserriko lanak egiteari utzi eta etxe berrian bizitzea erabaki dutenak. Horretarako baserri zaharra bota eta etxe berriak eraiki dituzte, bizitza bat baino gehiagokoak gainera. Hemen ikus ditzakegu adibide batzuk.

Baserrian bizi diren baserritar batzuk, nahiz eta ganadu gehiena kendu, oiloak dauzkaten bezala, behi bat mantentzen dute etxerako esnea izatearren.

Agirre lehen eta orain.

Errekartetxiki lehen eta orain.

Gaztelamuino lehen eta orain.

Gainera badaude beste baserritar batzuk baratzak handitu eta bertan lana gogor eginez jasotzen dituzten barazkiak herriko ferietara ekarri eta salmentarekin bizitzea erabaki dutenak. Hauek Udaletxearen babesa eta esker ona berehala izan zuten, herriko feriak indartzearen.

Hemen ikus ditzakegu azkeneko urte hauetan bere baratzetako jakiak herriko ferietara ekartzen aritu direnak, Alkate Jaunak eta ferietako zinegotziak omenaldia egin zieten egunean, 2016ko otsailaren 2an.

Ezkerretik hasita, goiko ilaran daudenak: Artetako Joxepi Aranburu bere ama Kontxita Aranbururen ordez, Atariederko Juli Aierbe, Murugoeneko Inaxi Aranburu, Basartebeko Anjelita Lasa, Aitor Aldasoro (Alkate Jauna), San Andreseko Rosa Mª Saldaña, eta Txintxurretako Juanita Txintxurreta.

Ezkerretik hasita, beheko ilaran daudenak: Gudugarretako Agirrebarreneko Loinaz Osinalde bere ama Mª Pilar Urkiolaren ordez, Garingo Erdikoetxeko José Inazio Aranburu eta bere emaztea Mª Jesús Aizpuru, Untsaraingo José Antonio Arrue, Garingo Garinarreseko Pakita Barandiaran, Atariederko Rosarito Txintxurreta, Intxaurrondoko Josefa Bergara, Untsaraingo Juanita Ganzarain, Zegaman Altzibarko Josetxo Mendia, Gudugarretako Saltsameniko Bittori Garmendia, eta Enkarni Arrieta (Zinegotzia).

2017. urtean berriz errezil sagar eta barazkietan, Basartegoiko Pakita Goitia izan zen saritua. Eta 2018. urtean bere ahizpa den Gudugarretako Agerrebarrena baserrian bizi den Bittori Goitia saritu zuten.

Baina Beasaingo plazapen barazkiak egunero erosi ahal ziren orain berrogei urte.

Atarieder baserrikoek, esnea egunero bezeroei ekarri behar zietenenez, lau edo bost

kaxatan beren baratzeko barazkiak jaisten zituzten eta, esnea banatu ondoren, plazapeko zoruan kaxak jarri eta saltzen zituzten.

Garai hartan gainera, igandeetan ere bai. Ondo gogoan dauka Rosaritok, zazpi eta erdietako meza bukatu ondoren, emakume ilarra nola etortzen zitzaion barazkiak eroatera.

Orduan, harategiak igande goizetan ere ireki egiten zituzten.

Ostiraletako azoka

Orain dela, hogeita bost urte pasatxo, ostiraletan erostunak etortzen zirela ikusita, beste baserritar batzuk ere bere barazki eta fruituak saltzeko asmotan, egun horretan plazapean jartzen hasi ziren. Eta gaur arteraino irauten du ostiraletako feriak.

1996an, Jon Jauregi Jauna Alkate zelarik, feria hau hartzen ari zen indarra sumatuz, eta baserritarrek beren kaxak lurrean zeuzkatela ikusita, Udalak astearteetan jartzen dituen mahaia jartzea erabaki zuen. Eta hala jarraitzen dute Beasaingo asteroko bi feriek.

Hilaren lehen larunbateko azoka

2015. urtean, Aitor Aldasoro Jauna Alkate zelarik, Udalbatza berriak bere kargua hartu zuenean, berehala pentsatu zuen hileroko lehen larunbat goizetan, herrian gure baserritarrek ekoizten dituzten barazki ekologikoen feria bat jartzea.

Horretarako, baserritarrekin harremanetan jarri eta behar zirenak abian jartzeko Enkarni Arrieta Zinegotzia izendatu zuen.

Eta behar ziren bilerak egin, feria berezi honen ekoizpen ekologikoaren baldintzak argitu eta, denon artean, abian jarri zuten.

Erosketak egiten dituztenei saltzaileek txartel edo agiri zenbakidun bat ematen diete eta, goizaren bukaeran zozketa egin ondoren, sarituak suertatzen diren bi bezeroei plazako ekoizpenez osatutako poltsa eder bana ematen diete.

Gainera goiz osoan, feriako toki jakin batean, sukaldaritzan aditua den bat gailetak edo horrelako mokadu goxoak egiten erakusten aritzen da.

Eta beste batzuetan, aditu batzuk urte sasoi bakoitzean gorputza nola zaindu erakusten aritzen dira, lurrak ematen dituen zein barazki jan eta nola prestatu behar diren, etab. Gainera ikusleen aurrean prestatzen dituzte, eta goizaren bukaeran probatzeko eskaintzen dizkiete.

Musika Eskolako trikitilariak ere, beren doinuekin feria alaitzen dute, plazan bertan bere doinuak jotzen dituztelarik, eta inguruko kaleetan ere bai.

Kontsumo Taldeak

Astearteetan, arratsaldeko zazpitan, Beasaingo plazapean biltzen dira Kontsumo Taldeak izeneko zerbitzuan izena emanda dauka tenak.

Alde batetik, Beasainen bizi den Jesús Leunda baserritarra, Ataungo Otsotxo baserrian baratzea daukana. Eta bertan ekoizten dituen garaian garaiko barazkiak ekartzen ditu.

Beste alde batetik, Olaberria eta Idiazabalgo beste bi baserritar etortzen dira, beraiek etxean egindako jogurt, esne eta gaztak ekartzen dituztelarik.

Beren zain egoten dira, aurretik haiekin hitz emanda dauden, hoguei bat beasaindar aste guttirako beren etxeetan behar dituzten jaki ekologikoak jasotzeko.

Batezbesteko hamar bat euroko erosketak egiten ditu bakoitzak, eta hurrengo asteartera arte agurtzen dira.

Aurretik hitz emandako salerosketa honetan parte hartzen dutenek Kontsumo Taldeak izena jarrita daukate, eta parte hartzaileak, egun ezberdinetan, Ataun, Beasain, Lazkao, Legazpi, Ordizia, Segura, Urretxu eta Zumarragan ere biltzen dira.

Azken batean, jaki ekologikoak eskaini eta erostea da helburua.

Talde hauek "Basherri Sare" taldearen barruan kokatuta daude, eta orain dela hamar bat urte hasi ziren Gipuzkoan, eta zazpi bat dira Goierriin hasi zirela.

Beren helburua, batzuek janari ekologikoak ekoiztu eta besteek kontsumitzea da.

Ordiziakoa berriz, Josetxo Mendia beasaindarrak eramaten du ostegunetan.

Baratzegintza Urbanoa

Badira urte batzuk Beasaingo Udalak ekimen hau abiarazi nahi izan zuela.

Ekimen honen bitartez, nahiz eta eurek lurrik ez izan, baratzegintzan aritzeko gogoia duten herritarrei horretarako lur zatitxo bat prestatzen die Udalak.

Horretarako, hainbat baratze egiteko lur eremu zabal bat bilatu eta neurri bereko baratzeetan zatitzen du.

Gero herrikoei jakinarazi eta epea jartzen du, nahi dutenek izena eman ahal izateko.

Baratzetarako izena ematen dutenak baratze zati kopurua baina gehiago badira, beren artean zozketa bat egin eta zatiak, urte jakin batzuetan erabiltzeko ematen zaizkie.

Baina une honetan dauden baratzagintza urbanoko lurretan kabitzen ziren 42 baratzeak betetzeko adina eskaera ez ziren izan eta eskatu zuten guztiei hiru urtetarako eman zizkieten.

Baratze hauen buruan Udalak txabola handi bat eraiki du, eta bertan baratzegile bakoitzak bere takila dauka, lanean ari den bitartean bere gauzak gorde ahal izateko. Bertan dauzkate baita ere, aitzur, pala eta baratzea lantzeko behar dituzten tresnak, norberak bereak eraman ezin dituelarik.

Baratzeen tartean jarri dira konposta egiteko bi leku egoki ere, non botatzen dituzten baratzeetatik kentzen dituzten belarrak eta abar. Baita bi ur depositu ere, bertatik ureztagailuarekin ura hartu eta lurra ureztatu ahal izateko, mangerak erabili gabe.

Baratze hauek 2017ko urriaren 21ean inauguratu zituen Beasaingo Udalak, baratzagile bakoitzari bere zatia hiru urtetarako emanez.

Baratze hauek Kutxa Fundazioaren “Ekogune” zerbitzuan sartuta daude, eta hilero haren “Ekofurgoia” iristen da, garaian garaiko barazkien landareak saldu eta baratze ekologikoan nola landu behar dituzten erakusten dietelarik.

Baratze hauetan ekoizten diren barazkiak ekologikoak izan behar dira, eta norberaren etxean jateko, saldu ezin direlarik.

Baratze hauek hartzerakoan, bakoitzak ehun euroko depositu bat egin behar du, eta baratzea uzten duenean, hartu zuen bezala badago, diru hau itzuli egingo zaie.

Gainera, eskaintzen zaien zerbitzu guztiengatik, hilero hamar euro ordaintzen dute.

Baratzagintza urbanoa, inaugurazioa 2017-10-21

Baratzetako txabola.

Baratzeko konposta egiteko tokiak.

Baratzeko ura erregariatzeko ura.

Baratze bat.

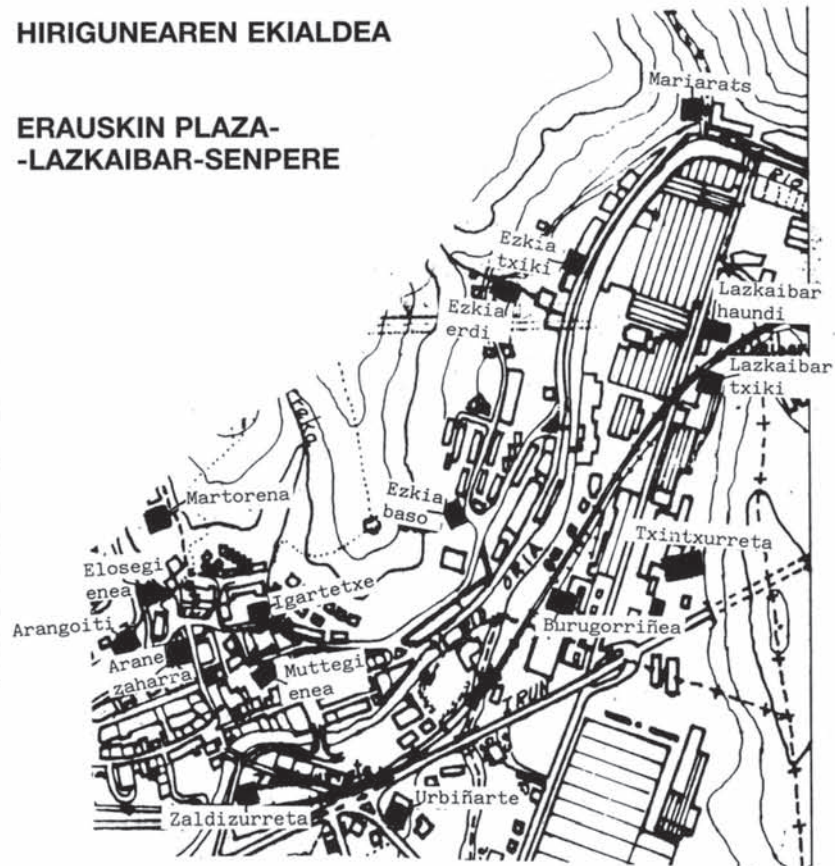

Baratze bat.

Baserrien gaurko egoera

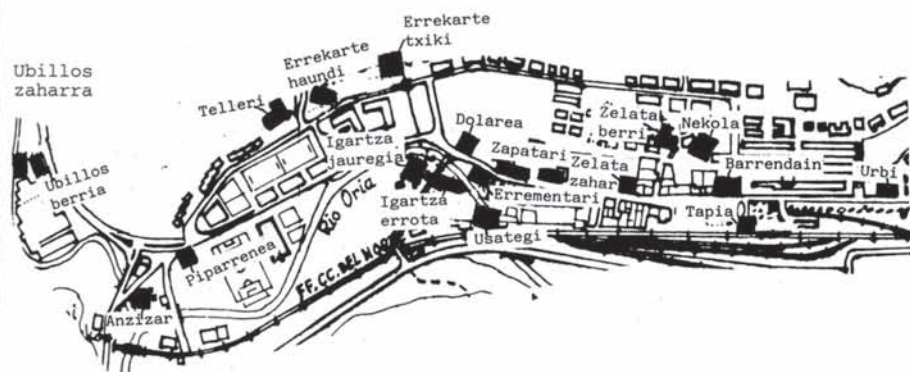
HIRIGUNEAREN EKIALDEA

ERAUSKIN PLAZA- -LAZKAIBAR-SENPERE

HIRIGUNEAREN MENDEBALDEA

ERAUSKIN PLAZA - ANTZIZAR

BASERRIEN GAURKO EGOERA

1982ko Beasain Jaietan urtekarian idatzi nuen, Beasain eta bere auzo diren Arriarango, Astigarretako, Garingo, Gudugarretako eta Mantxinbentako 182 baserriak 1978an zein egoeratan zeuden.
Gaur, berrogei urte geroago, ikusiko dugu berriro 2019ko egoera, jakinda Beasainen eta Euskal Herria osoan ere, nekazaritzaren sektore honek izan duen aldaketa.

HIRIGUNEAREN EKIALDEA

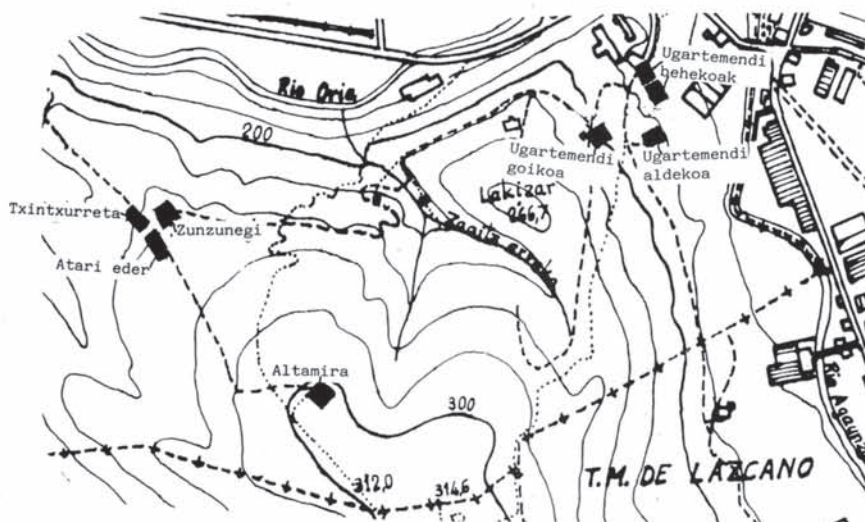
BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	1978		2019		BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
		JENDEA BIZI DIRENAK								
Aranezar	1									Desagertua
Arangoiti	1									Desagertua Gaur egun zaharren egoitza da
Burugorrinea	1									Desagertua
Elosegienea	1	0								Gaur egun Artzaiaenea jabetxea da
Ezkiabaso	1	1								Desagertua. Gaur egun txaleta da
Ezkiærdi	1	1								Desagertua
Ezkiærdigoien	1	1								Desagertua
Ezkiatxiki	1	0								Desagertua
Igartetxe	2	0								Desagertua
Lazkaibar	2	2	2	2	ez	ez	ez	ez	ez	Etxebizitza eraikina da
Mariarats	2	0								Desagertua
Martorena	1	0								Desagertua
Mutteginea	1	3								Desagertua
Txintxurreta	1									Desagertua Gaur egun CAF lantegiko galdategia da
Urbinate (Oñarte)	1	1								Desagertua. Etxebizitza eraikin berria
Zaldizurreta	2	2								Desagertua. Etxebizitza eraikin berria

HIRIGUNEAREN MENDEBALDEA

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK		BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
		1978	2019					
Antzizar	2	2	2	ez	ez	bai	Ahuntzak Lursailak garbi mantentzeko	Desagertua
Barrendain	2							Gaur egun Dolarea hotela da
Dolarea	3	3	3					Desagertua
Errekarteauendi	2	2	2					Desagertua
Errekartetxiki	1	0	0	ez	ez	ez	ez	Gaur egun txaleta da
Errementari	1	1	1					Desagertua
Igartzako Errota	1	1	0	ez	ez	ez	ez	Errementaria izan zen
Igartzako Jauregia	2	1	0	ez	ez	ez	ez	Museo bihurtutako errota
Nekola	1	1	1					Museo bihurtutako jauregia
Piparreneia (Zapatari)	1	1	1					Desagertua
Tapia	1							Desagertua
Telleri	1	1	1	ez	ez	bai	Ardiak	Desagertua. Gaur egun RENFEko geltokia dago
Ubilotz (Ibulus)	2	2	2					Lursaila garbi mantentzeko
Ubilotz zaharra	1							Desagertua
Urbi	2							Desagertua
Usategi	2							Desagertua
Zapatari	2							Desagertua
Zelaia berri	1	3	3					Desagertua
Zelaia tazar	1							Desagertua

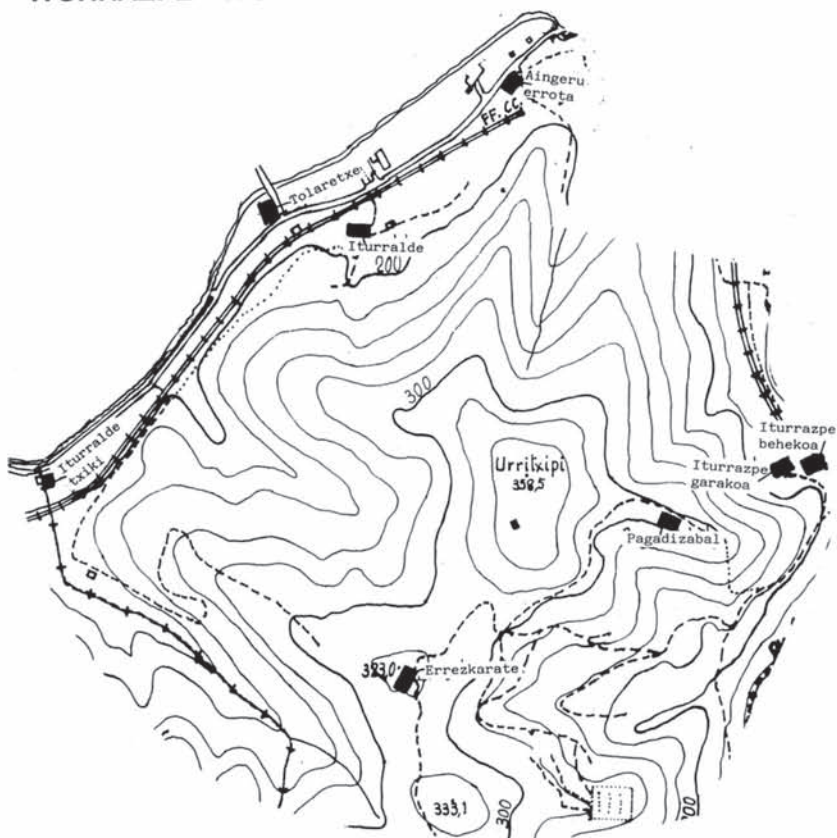
HERRIAREN HEGOALDEKO MENDIALDEA

UGARTEMENDI - ALTAMIRA

HERRIAREN MENDEBALDEKO MENDIALDEA

ITURRAZPE - ITURRALDE TXIKI

HERRIAREN HEGOALDEKO MENDIALDEA

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK	BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
1878 2019							
Altamira	2	1	1	ez	bai	ez	
Atarieder	1	1	1	bai	bai	ez	Azokako saltzaileak
Txintxurreta	1	1	¿?				
Ugartemendialdekoa	1	1	0				Bizi diren txaletaren ondoan behi ikuilua
Ugartemendigoikoa	1	1	1	ez		¿?	
Ugartemendibekoa	4	4	1	ez	ez	ez	Bi baserri dira
Zuntzunegi	1	1			¿?		

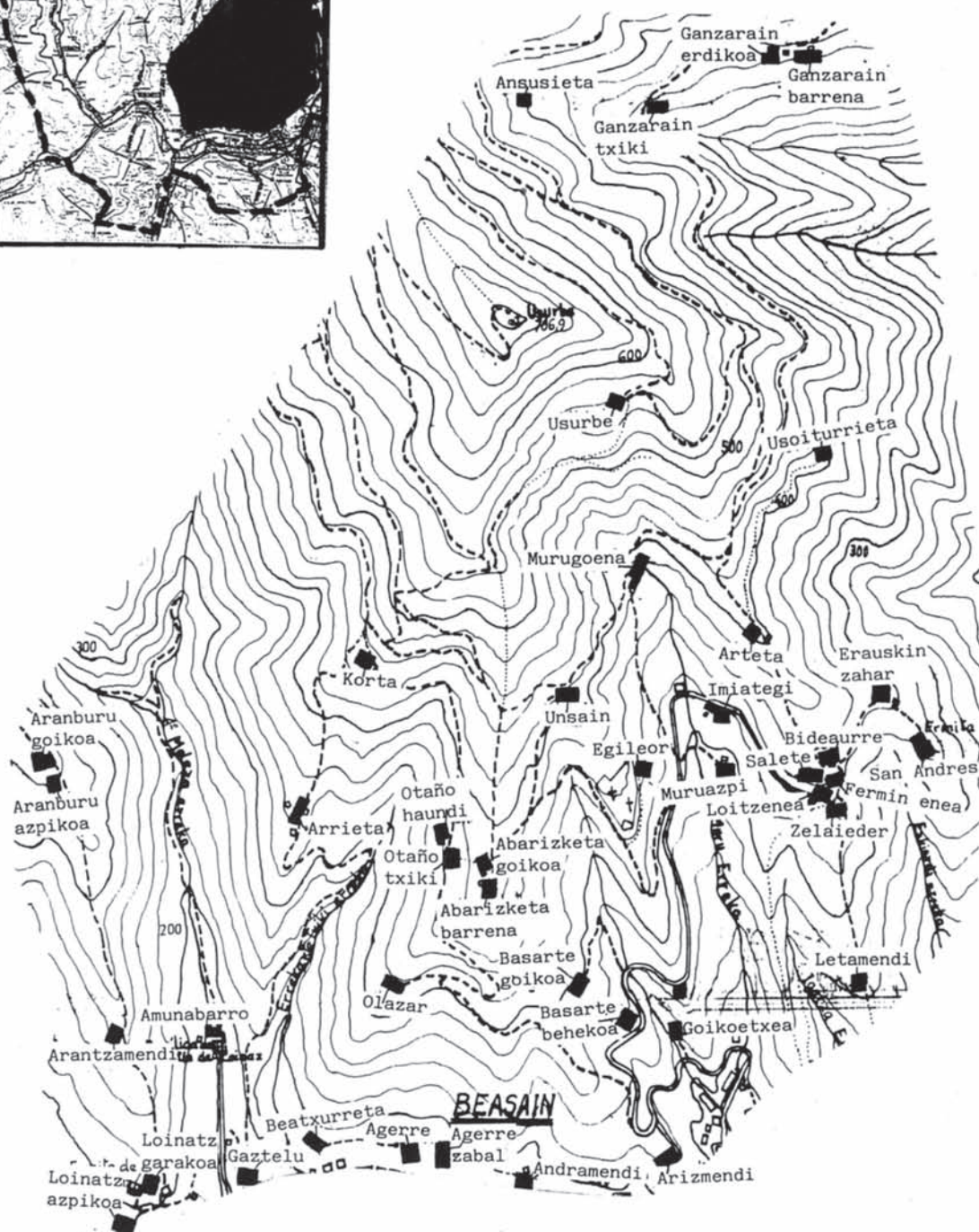
HERRIAREN MENDEBALDEKO MENDIALDEA

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	1878		2019		BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
Aingeru errota	1	0								Desagertua
Errezkarate	3	1								Desagertua
Iturralde	1	1						¿?		
Iturrialdetxiki	1	0								Desagertua
Iturrazpebekoai	1	1						¿?		
Iturrazpegoikoa	1	1						¿?		
Pagadizabal	1	1						¿?		
Tolaretxe	1	1	1							Berritua

BEASAINMENDI

ERAUSKIN - LOINATZ

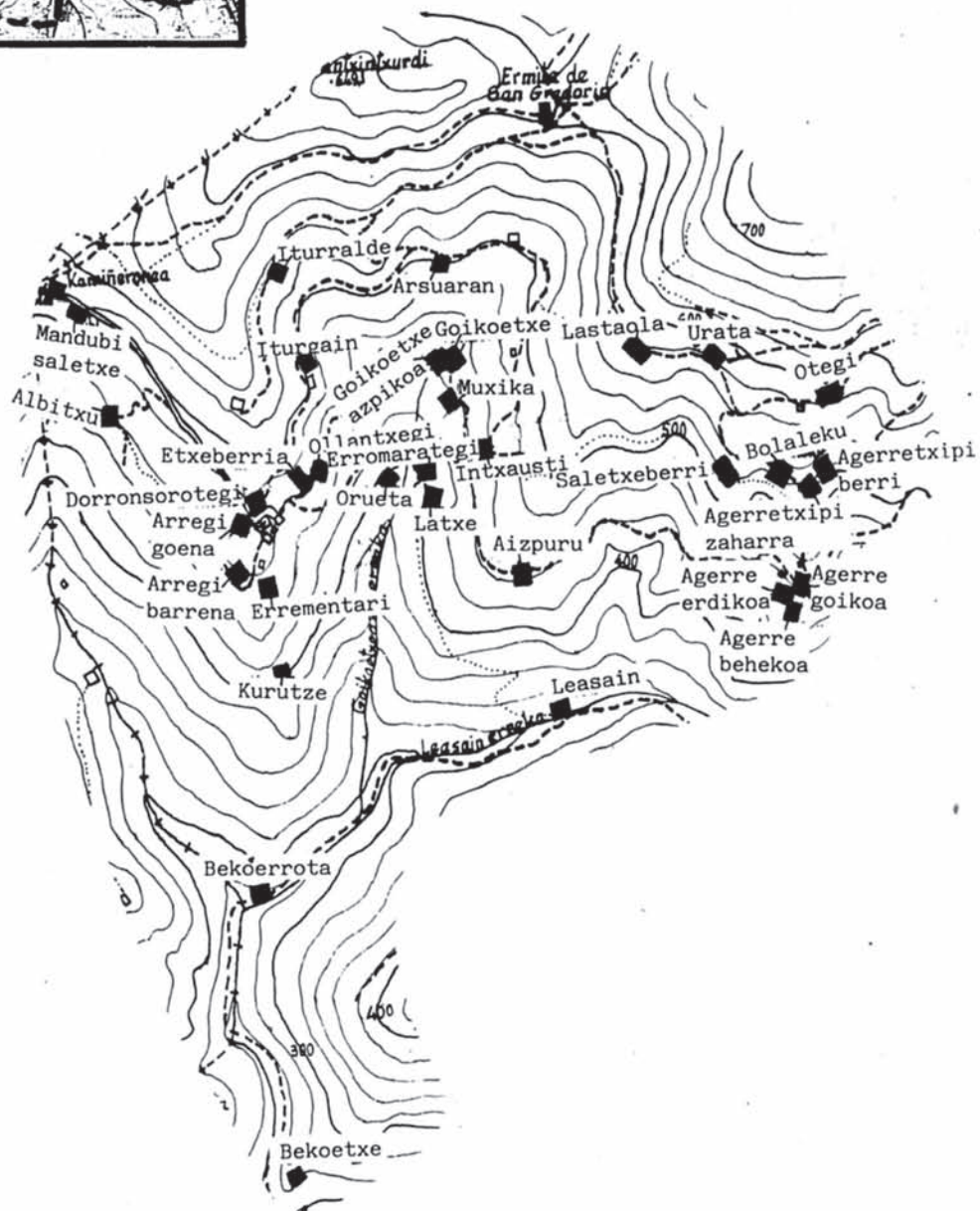
BEASAINMENDI / ERAUSKIN - LOINATZ

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK	BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
1978 2019							
Abarizketa	1	1	1	ez		ez	Behi bat etxerako esnea izateko
Abarizketabarrena	2	2	1	ez	bai	ez	
Agirre	1	1	0	ez	ez	ez	Eraitsia. Gaur egun txaleta da
Agirrezabal	2	0					Desagertua
Amunabarro	2	2	3	ez	bai	ez	Loinazko San Martinen jaiotetxea
Andramendi	1	1			¿?		
Antsusietia	1	0					Desagertua
Aranburugoikoa	2	2	2	ez	bai	ez	
Aranburuazpikoa	2	1	0	ez	bai	bai	Lursailak garbi mantentzeko
Arantzamendi	1	1	1	ez	bai	ez	
Arizmendi	2	2	2	ez	bai	ez	
Arrieta	3	3			¿?		
Arteta	1	1	1	ez	bai	ez	
Basartegoikoa	1	1	1	ez	bai	ez	Azokako saltzailea
Basartebekoa	1	1	1	ez	bai	ez	
Bereziartu	1	1			¿?		
Bideaurte	1	1			¿?		
Egileor	1						Desagertua
Erauskinzar	2	2			¿?		
Ferminenea	2	1			¿?		
Gantzarainaudi	2	2			¿?		

BEASAINMENDI / ERAUSKIN - LOINATZ

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK	BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
		1978	2019				
Gantzaraintxiki	2	1	0	ez	ez	ez	
Gaztelu	1	2			bai		Desagertua. Gaur egun txaleta da
Goikoetxea	1	1	0	ez	ez	ez	
Imiategi	3	1	0	bai	bai	ez	Hurbil bizi dira eraikin berri batean
Korta	1	0	0	ez	ez	ez	
Letamendi	3	1	1	ez	bai	ez	
Loinatzazpikoa	1	1	1	ez	¿?		Etxebizitza eraikina
Loinatzgoikoa	1	3		ez	bai	ez	Desagertua. Etxebizitza eraikina da
Loitzenea	1	1	0	ez	ez	ez	
Muruazpi	2	1	1	ez	¿?	ez	Etxebizitza eraikina da gaur egun
Murugoena	2	2	1	ez	bai	ez	Azokako saltzailea
Olazar	1	1	1	ez	¿?	bai	Lursailak garbi mantentzeko
Otañoaundi	1	0	0	bai	¿?		Ukuilua da
Otañotxiki	1	1	1	ez	¿?	ez	Bertan bizi dira
Salete	1	1	1	¿?			
San Andres	1	1	¿?				
Untsarain	2	1	0	ez	bai	ez	
Usoiturrieta	1						Hutsik dago
Usurbe	1	1	1	ez	bai	ez	Behi bat etxerako esnea izateko
Zelaieder	1	1	1	bai	bai	ez	

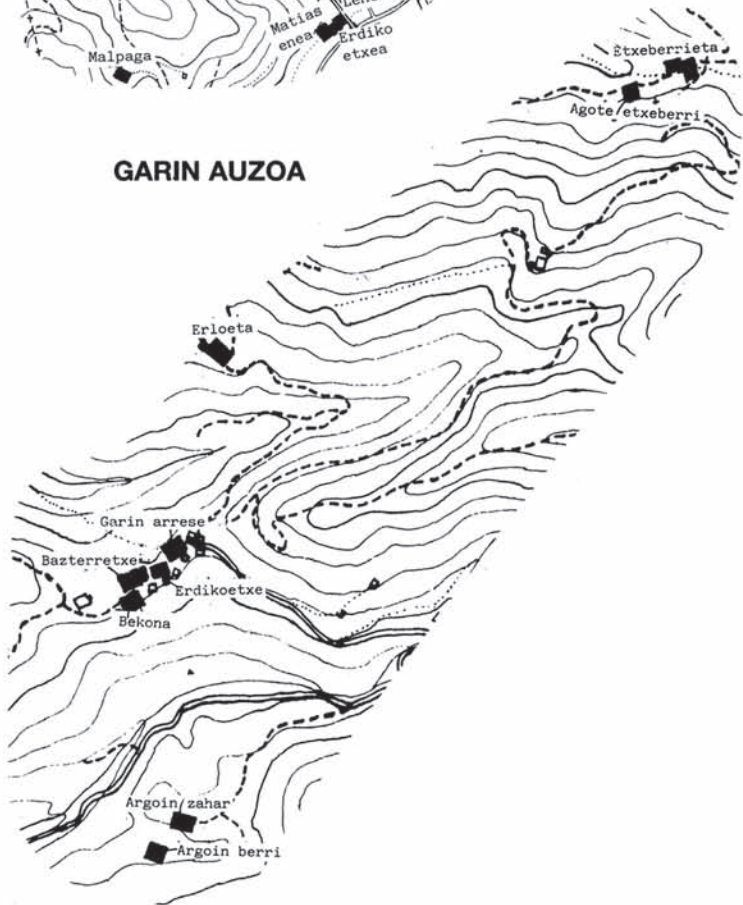
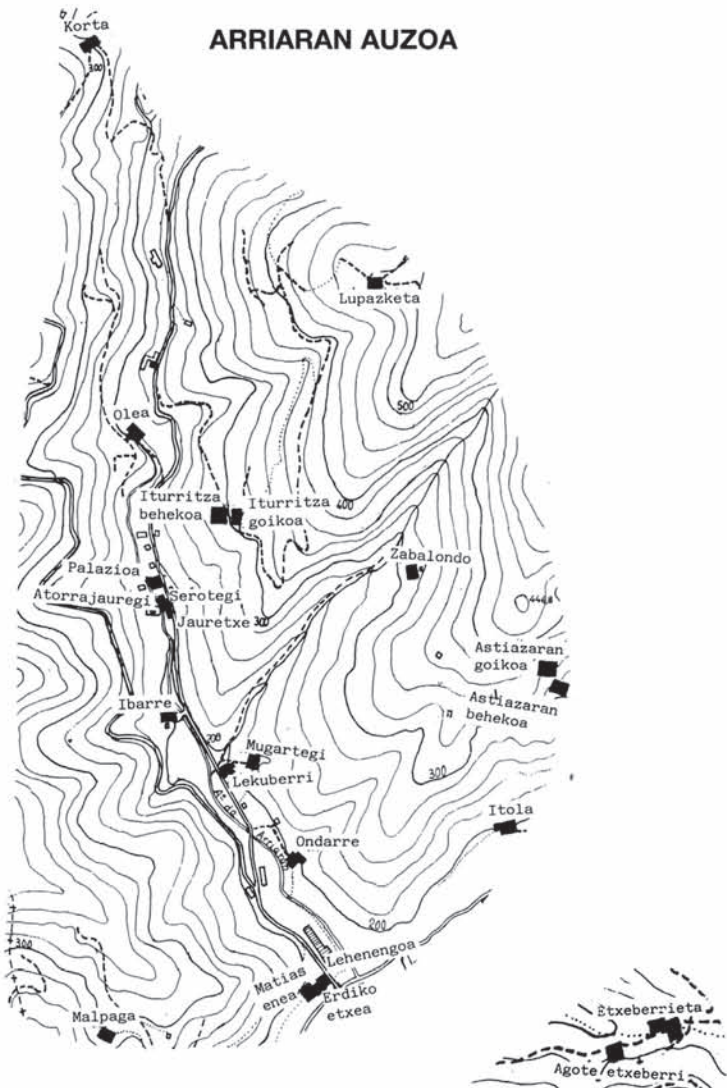
ASTIGARRETA AUZOA

ASTIGARRETA AUZOA

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK	BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
		1978	2019				
Agirrebekoa	1	0	0	ez	bai	¿?	
Agirredikoa	2	0	0	ez	bai	¿?	
Agirregoikoa	1	1	1	ez	bai	¿?	
Agirretxipiberri	1	0	0	ez	¿?	¿?	Etxe berria
Agirretxipizar	1	0					Desagertuta
Aizpuru	1	1	1	ez	bai	¿?	
Albitu	2	0	0	ez	¿?	¿?	
Arregibarrena	3	0					Erdi erorita
Arregigoena	2	1					Desagertuta
Artsuan	1	1	¿?	¿?	¿?	¿?	
Bekoerrota	1						Desagertuta
Bekoetxe	1	0					Desagertua
Bolaleku	1	1	0	ez	¿?	¿?	
Dorronsorotegi	2	1	1	ez	bai	Ahuntzak	Lursailak garbi mantentzeko
Errementari	1	0	¿?	ez	¿?	¿?	
Erromarategi	2		1?	ez	bai	¿?	Erdi erorita
Etxeberri	2	2	¿?	¿?	¿?	¿?	
Etxeorde	1	0	¿?	¿?	¿?	¿?	
Goikoetxe	2	0	1?	¿?	bai	¿?	
Goikoetxeazpikoa	2	2	1	¿?	bai	¿?	
Intxausti	2	2	1?	ez	bai	¿?	

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK			BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
		1978			2019				
Iturgain	1	0	0	0	ez	ez	¿?	¿?	
Iturralde	1	0	0	0					Desagertuta
Kamineronea	1	0	0	0					
Kurutze	1								Desagertuta
Lastaola	1	1	1	0	ez	ez	¿?	¿?	
Latsa	1	0	0	0					Desagertuta
Leasain	1								Desagertuta
Mandubisaletxe	1	0	0	0					Desagertuta
Muxika	1	1	1	1	ez	ez	bai	ez	
Olantzegi	1	0	0	1	ez	ez	bai	¿?	
Orueta	1	0	0	¿?	¿?	¿?	¿?	¿?	
Otegi	1	1	1	1	ez	ez	bai	¿?	
Saletxeberri	1	0	0	0					Desagertuta
Urata	1	0	0	0					Desagertuta

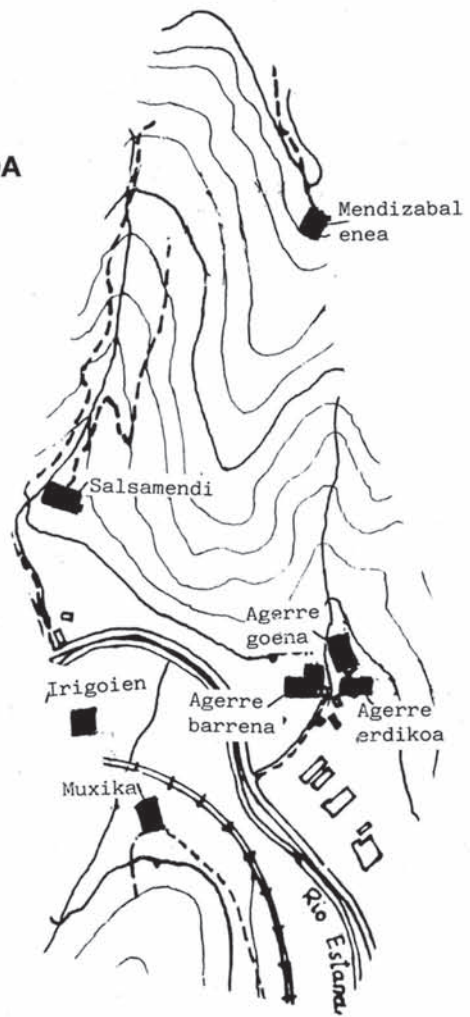
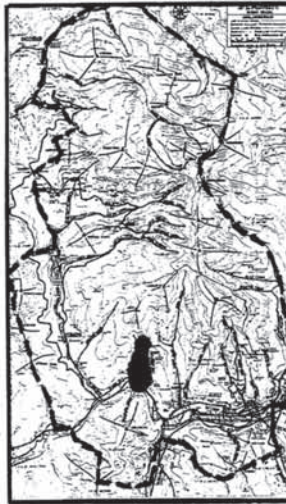
ARRIARAN AUZOA

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK	BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
1978 2019							
Atorrajaregi	1	0					Desagertua
Astiazaranbekoa	1	0					Desagertua
Astiazarangoikoa	1	1	1	ez	?	?	
Erdikoetxea	1						Desagertua
Ibarre	2	2	?	ez	?	?	Hutsik
Itola	3						
Iturritza	1	1	1	bai			Itaki harategia
Iturritzagoikoa	1	1					Desagertua
Jaunexa	1	1					Desagertua
Korta	2	2	0	ez	ez	ez	
Lehenengoa	1	1	1	?	?	?	
Lekuberri	1	1	0	ez	?	?	
Lupazketa	3	0	0				Udan behiak lairean
Malpara	2	0	0				
Matiasenea	1	1	1	?	?	?	
Mugartegi	2	2	0	ez	?	?	
Olea	3	0	0	ez	?	?	
Ondarre	2	3	1?	?	?	?	
Palazioa	1	1	1	?	?	?	
Salbatore	3	2					Desagertua
Serotegi	1	1	0	ez	?	?	
Zabalondo	1	0	0	ez	?	?	

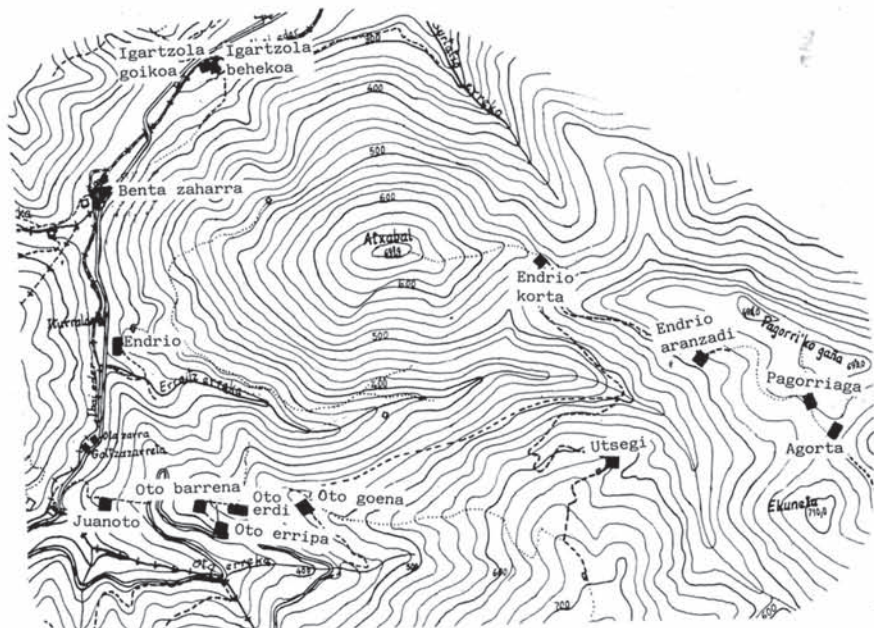
GARIN AUZOA

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK	BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
1978 2019							
Agotetxeberri	3						Desagertua
Argoinberri	2						Desagertua
Argoinzar	3	0	0	ez	bai	¿?	Asteburuetarako
Bazterretxe	2	2	1?	ez	bai	¿?	
Bekona	1	0	1?	ez	¿?	¿?	
Erdikoetxe	3	3	1?	ez	bai	¿?	
Erloeta	3	0	0				
Garinarrese	5	2	1?	ez	bai	¿?	
Mujikaetxeberri	1	1	1	bai	bai	¿?	Esne-behiak

GUDUGARRETA AUZOA

ARATZ-MATXINBENTA AUZOA

GUDUGARRETA AUZOA

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK	BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
1978 2019							
Agirrebarrena	3	3			bai	Ardiak eta Pottokak	
Agirredikoa	1	1	0				
Agirregoena	1	1	1	ez	ez	Ardiak	Desagertua
Irigotien	3						
Mendizabalenea	1	1	1	ez	ez	ez	
Muxika	1	1	1	bai	bai		
Saltsamendi	1	1	1	ez	bai	Ardiak eta Astoak	Azokako saltzailea

MATXINBENTA AUZOA

BASERRIAREN IZENA	ETXEBIZITZAK	JENDEA BIZI DIRENAK	BEHIAK HEGAZTIAK	NEKAZARITZA LANAK	BARATZEA	ARDIAK AHUNTZAK ASTOAK BEHORRAK	OHARRAK
1979 2019							
Agorta	3						Desagertua
Arotzaenea	2	0	0	ez			Ez da baserria
Bentazar	1	1	0	ez	¿?	Behorak	Lursailak garbi mantentzeko
Borrionetxe	2	1	0				Hutsik
Endrio	2	2	1	ez	bai		Etxebizitza berria, bestea erdi eroria.
Endrioaranzadi	1	0	ez	ez	ez	Ahuntzak	Lursailak garbi mantentzeko Eraitsia
Endriokorta	1	0					Eraitsia
Galtazarreta	3	1	ez	ez	ez	ez	Hutsik
Igartzola	2	2	ez	ez	bai		Erreta
Iturralde	2	1	ez	ez	ez	ez	Hutsik
Juanoto	2	0					Desagertua
Otoharrena	1	1	Oilok	ez	bai	Ardiak	Lursailak garbi mantentzeko Hutsik
Otoerdi e Intxaustiberri	2	1	ez	ez	bai	ez	Etxe berrikoek baratzea daukate
Otoerripa	1	0	Oilok	ez	bai	ez	
Otogoena	1	1	ez	ez	ez	ez	
Pagorriaga	1	0	ez	ez	bai	Ardiak eta Oreinak	Landa-turismo etxea
Perratokizaharra	1	0					Errementaria izan zen
Utsegi	1	0					Desagertua, gaur egun borda da

Beasaingo Udala